

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ■ STEV. 44 ■ 23. OKTOBRA ■ LETO XVII. ■ CENA 20 DINARJEV

PROLETARCI VSEH DEZEL, ZDRUZITE SE!

Obisk predsednika indonezijske vlade Džuande Kartavidžaje v Jugoslaviji pomeni potrdilo ležanj vlad in narodov obeh držav, da bi se prijateljski stiki še poglobili in že tako trdne medsebojne vezi še bolj učvrstile. Premier Džuanđa je v Beograd prispel 13. oktobra; sprejel so ga podpredsednik ZIS Edvard Kardelj in drugi državni voditelji. Visoki gost je nato obiskal BiH, Hrvaško in Slovenijo, odkoder je odpotoval na Brione, kjer ga je sprejel predsednik Tito. Na Brionih so se nadaljevali in končali jugoslovansko-indonezijski državniški razgovori. Na sliki: predsednik vlade Džuanđa s soprogo med brigadirkami na avtomobilski cesti.

**ZAPISEK OB SEJI ZBORA PROIZVAJALCEV NOVOMEŠKE OBČINE

Papirnatost planiranje

Politična in gospodarska vloga občin se je zelo povečala. — Njihova naloga je, usmerjati gospodarski razvoj in pospeševati vse tiste panoge, ki neposredno krepijo gospodarstvo, predvsem pa vse, kar je v neposredni zvezi z vsakdanjim življenjem prebivalcev, kar vpliva na njihovo življenjsko raven. Kako se bodo razvijale posamezne dejavnosti in kako bodo pritekala sredstva, da tako rečemo, v občinski blagajni, je v dobri meri odvisno od tega, na kakšnih temeljih zasnuje občina svoj letni plan. Žal o tej stvari marsikdo ne razmišlja in ne razpravlja dovolj. Novomeški zbor proizvajalcev pa je na svojem zadnjem zasedanju razpravljal prav o stvarnem in ne o papirnatem planiranju.

Člani zbora proizvajalcev novomeške občine so dobili priložnost, da se sejo nekaj dni pred zasedanjem. Videti je bilo, da so ga tudi temeljito proučili. Po uvodnih besedah predsednika so imeli namreč več pripomb:

»Razumljivo je, da se dohodki za minulo leto in za letošnje polletje ne morejo povsem ujemati s planom, nerazumljivo pa je, da je tolikšna razlika.«

»Nerazumljivo je, da smo računali na tolikšen dotok sredstev iz gospodarstva in da smo jih ustvarili le toliko...«

»Zdi se, da je bil plan nerealen...«

»Proračun občine smo sprejeli s pripombo, da se nam zde številke nerealne. Današnji podatki kažejo, da so bile naše pripombe pravilne, vendar...«

Skratka, razprava o izpolnitvi proračuna novomeške občine za minulo leto in prvo polletje letošnjega leta je bila navdne živahna. In kakor bi tudi ne bil! Proračun ni bil izpolnjen. Vzroki za to so bili tudi v tem, da so bili prejemki zaposlenih v gospodarstvu kaj visoko planirani in da so v novomeški občini računali na večjo zaposlitev, kot pa je v letošnjem polletju v resnici bila.

S temi ugotovitvami pa se je novomeški zbor proizvajalcev pravzaprav spoprijel s svojo temeljno nalogo. Nemogoče je, da bi občina planirala razvoj gospodarstva in življenjske ravni,

Finančni oddelek občinskega ljudskega odbora pa je moral sestaviti proračun občine (proračun, ki temelji tudi na dohodkih iz gospodarstva) do 10. oktobra letos. Sestavil ga je na temelju predvidevanj, seveda ne po svoji krivdi, temveč zato, ker je podatke moral poslati do določenega roka. In zato je bila kritična pripomba zbora proizvajalcev več kot utemeljena.

Škoda le, da je moral zbor proizvajalcev razpravljati na svoji ločeni seji o zadevah, s katerimi je samo izgubljal čas (na pr. ali naj odobri temu ali onemu priložni nakup nekaj 10 ali 100 kvadratnih metrov zemlje) in da se zaradi teh drobnarij ni še bolj poglobil v planiranje. In škoda je, da ni bila na skupnem sedanju obeh zborov izrečena ta pripomba zbora proizvajalcev. Čeprav so na skupnem zasedanju odborniki razpravljali o proračunu, o gospodarstvu in o posameznih podjetjih itd., bi verjetneje o teh stvarih razpravljali še tehtneje, če bi jih k temu spodbudila več kot upravičena pripomba zbora proizvajalcev, da je treba prenehati s papirnatim planiranjem.

Zvezni družbeni plan lahko začrtuje razvoj gospodarstva le s splošnimi okviri. Republika se lahko že bliže približuje planiranju, okrajni ljudski odbor lahko in mora stvarneje planirati, najkonkretnije pa lahko in mora planirati razvoj posameznih panog in predvsem razvoj življenjske ravni občinski ljudski odbor. Vsi ti plani so realni, če temelje na realnih podatkih. Napak je, če rečemo, planira občinski ljudski odbor, da bo neko podjetje ustvarilo toliko in toliko proizvodov, izdelalo toliko in toliko proizvodov, v resnici pa doseže to podjetje le 16% planirane proizvodnje v prvem

Vzbudimo zanimanje za nagrajevanje po enoti proizvoda

Centralni svet sindikatov Jugoslavije je na svoji plenarni seji, ki je bila pred kratkim v Beogradu, naročil vodstvom sindikatov, naj se zavzamejo za to, da se v gospodarstvu čimprej uvede nagrajevanje po enoti proizvoda.

V bistvu vsebuje to naročilo tri opravila. Predvsem je treba pri delovnih kolektivih in delavskih svetih vzbuditi zanimanje za to vrsto nagrajevanja in jim pokazati na njegove gospodarske in politične prednosti. Potem, ko se bodo posamezni delovni kolektivi za stvar odločili, pa bo šlo delo verjetno v dveh smereh.

Najprej bo treba v posameznih delovnih kolektivih pripraviti vse izračune, po katerih naj bi delili osebne dohodke. Tega dela seveda ni malo. Tudi povsem preprosto ni. Res pa je, da so ga v nekaterih kolektivih že v dobri meri napravili. Vendar pa bo kazalo, vsaj za začetek, da ta način nagrajevanja priporočamo najprej podjetjem z enostavno proizvodnjo: rudniki, gradbeništvu, gradbeni industriji, tekstilni industriji itd. Osnova za vse izračune so zaključni računi, oziroma podatki v njih o količini proizvodnje in o čistem dohodku podjetja, ter pravilno

opravljena analitična ocena delovnih mest. Ti podatki namreč povedo, za koliko proizvodnje je podjetje v določenem letu porabilo doslej svoja sredstva, in tudi povedo, kako naj jih razdeli med posameznike, mi-mo formalnih tarifnih postavk. Tako bi dobili startne osnove, startne tarifne postavke, cenike ali kakor koli temu pač rečemo.

Vzporedno s tem pa bo treba opraviti še drugo delo. Izdelati bo treba predloge za to, kako naj bi obračunavali dohodek podjetja z družbeno skupnostjo, da način tega obračunavanja ne bi odvrčal delovnega kolektiva od nagrajevanja po enoti proizvoda. Gospodarski izračuni, ki so bili napravljeni na osnovi podatkov o gospodarstvu v letošnjem prvem polletju so namreč pokazali, da obstoječi gospodarski instrumenti, ki se po njih deli dohodek podjetja med kolektivom in skupnostjo ne spodbujajo kolektiva k večjim proizvodnim učinkom. Najmanj, kar se kolektiv, ki zvišuje proizvodnjo lahko dogodi, je, da si z delom po učinku zmanjšuje svoje sklade, v posameznih primerih pa je tudi celotni čist dohodek manjši. Zaradi tega je nujno potrebno v tem pogledu popraviti obstoječe in-

strumente. Deloviti morajo tako, da bodo imeli delovni kolektivi, ki bodo povečevali proizvodnjo in proizvodnost, nedvosmiselno od tega gospodarsko korist.

Vsekakor bodo podjetja postopoma uvajala nagrajevanje po enoti proizvoda. Tako je tudi prav. Na ta način bi sam sistem izpolnjeval in odpravljali vse prehodne slabosti. Ka-zalo pa bi za delovne kolektive, ki se bodo odločili za to, da uvedejo sistem nagrajevanja po enoti proizvoda, uvesti nek prehodni obračunski režim za delitev dohodka podjetja med kolektivom in skupnostjo. Obstoje predlogi, da bi dohodek takih podjetij delili na ta način, da bi vzeli stanje v letošnjem ali preteklem letu za izhodišče. Ob tem so seveda mogoče določene korekture, ker je znano, da so delovni kolektivi z nizko organsko sestavo letos razmeroma slabo odrezali. Iz zaključnih računov bi vzeli tale razmerja: razmerje med materialnimi stroški in dohodkom podjetja, razmerje med dohodkom podjetja in čistim dohodkom, razmerje med osebnimi zaslugami in skladi podjetja. To naj bi bili osnovni pokazatelji, na osnovi katerih bi bilo mogoče določiti startni obračun za delitev dohodka med kolektivom in skupnostjo za tista podjetja, ki bi začela nagrajevati po enoti proizvoda. Osnovno je, da bi določili sorazmerje, po katerem naj bi, ob danem sorazmerju med materialnimi stroški in dohodkom podjetja, delili dohodek podjetja na čisti

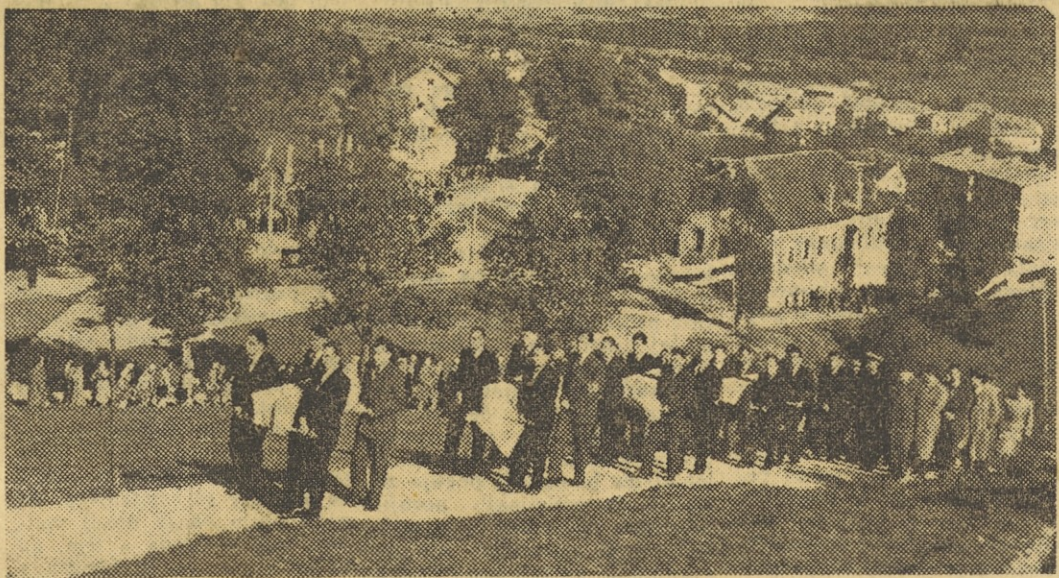
dohodek in na prispevek družbeni skupnosti, to je prispevek iz dohodka. S porastom proizvodnje bi proporcionalno rasla oba deleža. Tako bi bil tudi delovni kolektiv kot celota zainteresiran na nagrajevanju po enoti proizvoda, ker bi s tem rasla sredstva kolektiva.

IZKUŠNJE IN PRIZADEVANJA NA HRVATSKEM

Na temelju pobude Centralnega sveta so začela vodstva posameznih sindikalnih organov proučevati možnosti za uvedbo nagrajevanja po enoti proizvoda. V sklopu teh prizadevanj je pred časom zasedalo tudi predsedstvo Republiškega sindikalnega sveta Hrvaške. Na svojo sejo, ki je bila 13. oktobra v Radniškem domu v Zagrebu so povabili tudi predsednike okrajnih sindikalnih svetov.

Na seji so se pogovorili najprej o tem, kakšne uspehe je omenjeni način nagrajevanja rodil doslej v štirih zagrebskih podjetjih, to je v podjetjih »Rad-ka Končar«, »Elka«, »Fotokemika« in »Tovarna parnih kotlov«, kjer so že pred časom za poizkus uvedli to vrsto nagrajevanja. Ugotovili so, da je nagrajevanje po enoti proizvoda, s stališča notranje spodbude v delovnem kolektivu, uspešno preživelo svoj ognjeni krst. V omenjenih delovnih kolektivih je tak način nagrajevanja razgibal vse sile. Občutno je porasla produktivnost. Na dan so prišle obsežne rezerve, ki so bile doslej gospodarsko povsem mrtve. Osebnim zaslugam delavcev so porasli. Splošno razpoloženje v kolektivih je zelo ugodno. Pokazalo pa se je, da ne morejo ostati pri tem. Povečevanje produktivnosti in povečevanje osebnih zaslug vodi k temu, da v kolektivih resno zmanjšujejo sklade podjetja. V tovarni parnih kotlov so prišli že v pravo zagato. V »Fotokemiki« pa ravno toliko, da se izhajajo. Iz tega sledi logičen zaključek, da je nemogoče uvesti nagrajevanje po enoti proizvoda, če istosčasno ne spremenimo sistem delitve dohodka gospodarskih organizacij. Zaradi tega so tako organi delavskega upravljanja omenjenih podjetij kot vodstvo sindikatov v Zagrebu izdelali predlog, po katerem naj bi v bodoče spremenili tudi način obračunavanja dohodka gospodarskih organizacij med kolektivom in skupnostjo.

Dosedanje izkušnje nagrajevanja po enoti proizvoda so, gledano tako s stališča gibanja (Nadaljevanje na 2. strani)

V Pivki so minulo nedeljo odkrili skupno grobnico, v kateri bodo odslej počivali posmrtni ostanki 79 borcev, ki so padli pred 13 leti v Pivski dolini komaj nekaj ur pred svobodo. Slovesnosti ob odkritju grobnice se je udeležilo nad 5000 ljudi iz Pivke in okolice.

Služba varnosti v podjetju

Začetek načrtnejše vzgoje varnostnih tehnikov

Problem obratnih nezgod in uspešnega boja proti njim je za našo družbeno skupnost vse bolj pereč. Vemo, da brez organizacije ustrezne službe varnosti ni mogoče doseči želenih uspehov, to je, znižanja nezgod in poklicnih obolenj na najnižjo možno mero. Ne samo podjetje, tudi družba je odgovorna za nesreče pri delu; zato intervenira s pravnimi predpisi in svojimi posebnimi oblastnimi organi. Po novem zakonu o delovnih razmerjih je podjetje dolžno organizirati posebno higiensko in tehnično varstveno službo, če nara-va dela in posebni delovni pogoji to zahtevajo. Katere gospodarske organizacije so dolžne organizirati higiensko in tehnično varstveno službo v svojih obratih, določa upravni organ občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen za delo in delovna razmerja. 46. člen omenjenega zakona nalaga podjetjem, da v svojih pravilih oziroma pravilnikih določijo varstvene ukrepe pri delu ali predpišejo poseben pravilnik o higienskih in tehničnih varstvenih ukrepih pri delu. Svet občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen za delo in delovna razmerja, določi na predlog pristojnega inšpektorata dela, katere gospodarske organizacije morajo predpisati pravilnik o HTZ.

Služba varnosti v podjetju seveda ne bo učinkovita, če ne bo vključevala dovolj strokovnih

ljudi v podjetju, ki bi skrbeli za varnost in zdravje zaposlenih. Ta služba se najprej pričenja z nastavitvijo strokovnega varnostnega organa v podjetju, tako imenovanega varnostnega tehnika ali varnostnega inženirja, ki se mu zlasti v velikih podjetjih pridruži še zdravnik — specialist za higieno dela, industrijski psiholog in socialni delavec.

Podobno kot v nekaterih drugih specialnih poklicih, je pereč tudi pri nas problem varnostnih tehnikov. V Sloveniji imamo sedaj že 74 poklicnih varnostnih tehnikov in referentov za HTZ, kakor jih ponekod podjetja imenujejo. Te ljudi rekrutirajo ponekod iz starejših tovarniških praktikov, iz vrst mojstrov, predelavcev in tehnikov, večkrat tudi iz ljudi, ki še nimajo dovolj teoretične niti praktične osnove za uspešno opravljanje svojega novega posla. Izbrba poklicnih varnostnih tehnikov ter referentov higiensko - tehnične službe v podjetju je seveda težka, pogojena pa je od varnostne zavesti vodilnih ljudi v podjetju, strokovnjakov, upravnega vodstva in članov delavskega sveta. Kjer razumemo praktični smisel boja za varnost ljudi na delovnih mestih in upoštevajo pri tem ogromno škodo, ki jo utrpí družbena skupnost zaradi nesreč pri delu, tam izberejo res primerenega in strokovnega člo-

veka za službo varnosti; stopnja družbene zavesti še ni zadovoljiva, se običajno birokratsko zadovoljujejo tudi z administrativnim organom, da bo zakon in predpisom zadosteno. Toliko o izbiri varnostnih tehnikov pri nas. Kako pa skrbimo za strokovno izpopolnjevanje teh kadrov? Področje varnosti dela pri nas še ni zadosti obdelano. To je do neke mere tudi razumljivo, saj je bila naša država še do nedavnega na nizki industrijski ravni. O varnosti n. pr. ne poučujemo v šolah. Razvijanje in poglobljanje varnostne zavesti sta komaj na začetku. Varstvena kultura naših delovnih ljudi je le zaznavna. Število nesreč pri delu in ogromna škoda, ki jo utrpí naše gospodarstvo, so najzgovornejši dokazi za to trditev. Varnostni tehniki se torej niso vzgajali v šolah. Praksa jim je komaj prinesla nekatera spoznanja, največkrat za ceno težkih žrtv.

Šele z ustanovitvijo Zavoda za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS se je pričelo tudi na tem prečem področju širše in načrtnejše delati: Letos je imenovan zavod pripravi prvi izobraževalni program za varnostne tehnike, ki so ga predelali na 14-dnevnem seminarju in tako dobili osnovna pravila in napotke za uspešno opravljanje službe varnosti dela v svojih podjetjih. Gradivo tega

osnovnega seminarja je razdeljeno po gospodarskih panogah.

Zavod je priredil v prvem polletju že 3 seminarje, četrti — letošnji seminar za varnostne tehnike pa bo od 3. do 14. novembra. Gospodarske organizacije so v splošnem z razumevanjem sprejele prizadevanja Zavoda za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS in je le malo podjetij, ki ne bi skrbela za strokovni dvig varnostnih tehnikov, ki izkristaliziralo svojega odnosa do varnosti pri delu in kjer še niso prišli do osnovne resnice, da je varnost funkcionalno vezana z delovnim postopkom. Kjer ni organizirano varno delo, tam ne more biti optimalne produktivnosti. Seveda so to šele začetki in nas čaka še obilo dela, da bo vzgoja varnostnih tehnikov sistematična.

Hkrati s strokovnim izobraževanjem varnostnih tehnikov in njihovim prizadevanjem za večjo varnost in zdravje pri delu zaposlenih ljudi se postavlja tudi vprašanje statusa varnostnih tehnikov v podjetju. Pri določanju njihovega položaja bodo podjetja morala razen prizadevanosti in uspešnosti upoštevati tudi strokovno znanje, ki je za opravljanje poslov nujno potrebno.

Franjo Aleš

Pomoč bo potrebna

Gradbena podjetja in industrija gradbenega materiala so v kočljivem položaju

Res, da iz podatkov o go-spodarjenju v prvem polletju ni mogoče z vso zanesljivostjo sklepati, v kakšnem položaju bodo podjetja ob zaključku poslovnega leta. Vendar pa je mogoče iz posameznih števil polletnega obračuna, posebno če so razčlenjena, razsojati, kako vplivajo na gospodarjenje razni predpisi, koliko sredstev je ostalo podjetjem v polletju in koliko jih bodo predvidoma lahko zbrala v drugem polletju. Razčlenjeva-

NOVI SINDIKALNI VODITELJI

ERVIN DOLGAN

predsednik sindikata komunal-nih in obrtnih delavcev Slovenije

Rodil se je v Ilirski Bistrici, v zaslužni Primorski, v družini mizarjev, 13. aprila 1923. Njegovo življenje je bilo en sam boj, ki ga je začel biti že v tistih težkih letih za primorske ljudi, ko so jih prisiljevali, naj pozabijo na svoj narod. Ni hotel biti fašist, niti on niti njegov starši. In ker se zato na Primorskem ni mogel izločiti politično, so ga starši leta 1937 poslali v Ljubljano, kjer se je izučil za stavbenega mizarja. Kmalu po svojem prihodu v Ljubljano pa se je med revolucionarnimi gradbenimi delavci začel tudi učiti, kako se proletarij bori za svoje pravice. Bil je dober učenec, organizator vajencev v Ljubljani in drugod na Slovenskem, njihov predsednik. Leta 1940 so ga v Dravljah, kjer je tedaj delal, sprejeli v Partijo. Istega leta je postal član PK SKOJ za Slovenijo. Kmalu po okupaciji je po nalogu Partije odšel na Primor-sko, kjer je deloval kot organizator osvobodilnega gibanja in partizanskih odredov v Brkinih in Pivkih. Leta 1942 so ga Italijani ranjenega ujeti, obsodili na trideset let ječe, pa jim je pobegnil. Poletje je kot član PK SKOJ deloval na Primorskem in Dolenjskem, po osvoboditvi pa kot sekretar Primorskega oblastnega komiteja in org. sekretar PK SKOJ za Slovenijo. Leta 1948 je postal instruktor CK ZKS, kasneje je bil org. sekretar Oblastnega komiteja ZKS na Goriskem, predsednik oblastnega ljudskega odbora za Gorisko, pomočnik direktorja Glavne uprave za kmetijsko LRS in sekretar Okrajnega komiteja ZKS Sežana. Je tudi poslanec Ljud-ske skupščine LRS od leta 1948. Dne 1. oktobra 1948 je bil izvoljen za predsednika republiškega sindikata komunalnih in obrtnih delavcev za Slovenijo.

IVAN URH

predsednik sindikata gozdnih in lesnih delavcev Slovenije.

Ivan Urh se je rodil meseca aprila 1927. leta v Črnom potoku na Kočevskem kot sin delavskih staršev - očeta gozdnega delavca in matere poljske dnmarnice. Do vojne je končal osnovno šolo, nato pa si je začel služiti kruh z delom pri kmetu. Leta 1943 odide kot komaj dorasle mladenc v partizane na Notranjsko, kjer postane partizanski kurir. Leta 1943 ga sprejmejo v SKOJ.

Po vojni je Ivan Urh dokončal nižjo gozdarsko šolo in se zaposlil na LIP v Skof-lji Loki. Že leta 1948 je postal sindikalni delavec - član Republiškega odbora sindikata lesnih in gozdnih delavcev, kar je ostal vse do leta 1952. Iz LIP je odšel na novo služ-beno mesto v tovarno »Stol« v Kamniku, kjer je postal obratovodja oddelka v »Stolu« je bil tov. Urh dve leti predsednik delavskega sveta, hkrati pa se je tudi strokovno izobraževal: dokončal je srednjo ekonomsko šolo. V tovarni »Stol« je ostal vse do leta 1948. Za zasluge med NOB je bil odlikovan z Redom za hrabrost in redom Zasluge za narod III. stopnje.

nje teh podatkov in razprava o njih je potrebna, predvsem zato, da bi proizvajalci spoznali, kako morajo gospodari, da bodo dosegli še večje gospodarske uspehe.

S teh vidikov je pohvalno da je sekcija gradbene opera-tive in podjetij gradbenega materiala zvezne gradbene zbornice (bivše republiško združenje teh dveh panog) zahtevala od podjetij, naj jim pošljejo polletne obračune, jih razčlenila in predložila skupščini sekcije. Toda sek-cija tega svojega namena ni mogla povsem uresničiti. Ne-katera podjetja, kot na primer »Gradnja« Zalec, grad-beno podjetje Gornja Radgona in še nekatera druga, po-datkov niso poslala, prav tako pa jih tudi niso poslala neka-tera podjetja, ki izdelujejo gradbeni material. Zato so ti podatki nepopolni. Kljub temu pa na marsikaj opozarja-j. Poglejmo, kaj kažeta ti dve analizi.

Za gradbena podjetja in in-dustrijo gradbenega materiala so bili delovni pogoji prav ta-ko ugodni kot lani. To velja še posebej za gradbena pod-jetja. V skladu za stanovanj-sko izgradnjo se namreč vsak mesec nabirajo sredstva, ki ne zapadejo ob koncu leta, ta-ko da so gradbena podjetja sedaj na boljšem kot pred leti, ko je ob zaključku leta usahnil kredit in so morali investitorji čakati nanj nekaj mesecev, gradbeni delavci pa so bili sredi najlepše sezone tako rekoč brez dela. In prav iz teh razlogov so imela grad-bena podjetja v prvem pol-letju dovolj dela in z mate-rialom so bila založena. Le strokovno izurjenih delavcev jim je še manjkalo in grad-benega dela marsikdaj niso mogli zaključiti (in zanje do-biti izplačila), ker obrtniki ni-so pravočasno opremili stano-vanj in drugih gradbenih ob-jektov. V industriji gradbene-ga materiala je proizvodnja nekoliko zastala le zaradi manjše prodaje granitnih kock in marmornatih plošč. V pod-jetjih, ki izdelujejo drug gradben material, pa zaradi zastarelosti obratov in pre-majhne zmogljivosti sploh ni-so mogli izpolniti vseh naro-čil.

Zato so podjetja obeh strok v letošnjem prvem polletju pridobila več sredstev kot la-ni v istem času. Lani v prvem polletju so opravila gradbena podjetja za 8 milijard 810 mi-lijonov dinarjev raznih del, letos pa 38,3% več ali za 12 milijard 289 milijonov dinar-jev. Podjetja, ki izdelujejo gradbeni material, pa so pove-čala skupni dohodek od 8,2% na 24,5% v primerjavi z lan-skim dohodkom.

Vendar pa je treba upošte-vati pri razčlenitvi ustvarje-nega dohodka tudi določeno zvišanje cen gradbenega ma-teriala in gradbenih storitev. Kljub povečanju skupnega dohodka pa bodo imela pod-jetja v obeh strokah letos manj čistega dohodka kot la-ni, kajti njihovi poslovni stroš-ki so večji zato, ker dražje plačujejo gradbeni material, premog in električno energijo. Poslovni stroški so še ve-čji v primerjavi s stroški v lanskem prvem polletju, ker so osnovna sredstva znova oce-njena in je treba zanje pla-čati več obresti, in zato, ker so porasle družbene obvezno-sti. Gradbena in še nekatera druga podjetja so bila lani zaradi težavnih razmer v letu 1956 oproščena nekaterih družbenih dajatev. Letos, ko

ih morajo plačevati tako kot druge gospodarske organizaci-je, seveda to zmanjšuje nji-hove sklade. Posamezna pod-jetja industrije gradbenega materiala morajo plačati naj-manj 1,36-krat oziroma 2,79-krat več družbenega prispev-ka, nekatera gradbena pod-jetja pa celo 9,5-krat več druž-benega prispevka kot lani v prvem polletju.

Vse to seveda zmanjšuje sklade v podjetjih. Skupni osebni dohodki so bili na pri-mer letos v prvem polletju v gradbenih podjetjih res le za malenkost manjši kot lani v istem času. Precej manjši pa so drugi skladi podjetja. Med analiziranimi podjetji samo eno ni ustvarilo toliko sred-stev, da bi lahko križlo plače po tarifnih postavkah, dve podjetji pa nista ustvarili niti toliko, kolikor znašajo mini-malni osebni dohodki. Druga pa lahko krijejo osebne do-hodke po tarifnih postavkah, nekatera so ustvarila celo več. V industriji gradbenega mate-riala pa so ostali osebni do-hodki v letošnjem prvem pol-letju na enaki ravni kot lani v istem času. V letu 1958 niso razen v apnenicah in v tovar-ni bitumenskih izdelkov ni-kjer uspeli doseči tolikšen do-hodek, da bi lahko ustvarili še enomesečni znesek osebnih dohodkov za prejemke nad tarifnimi postavkami.

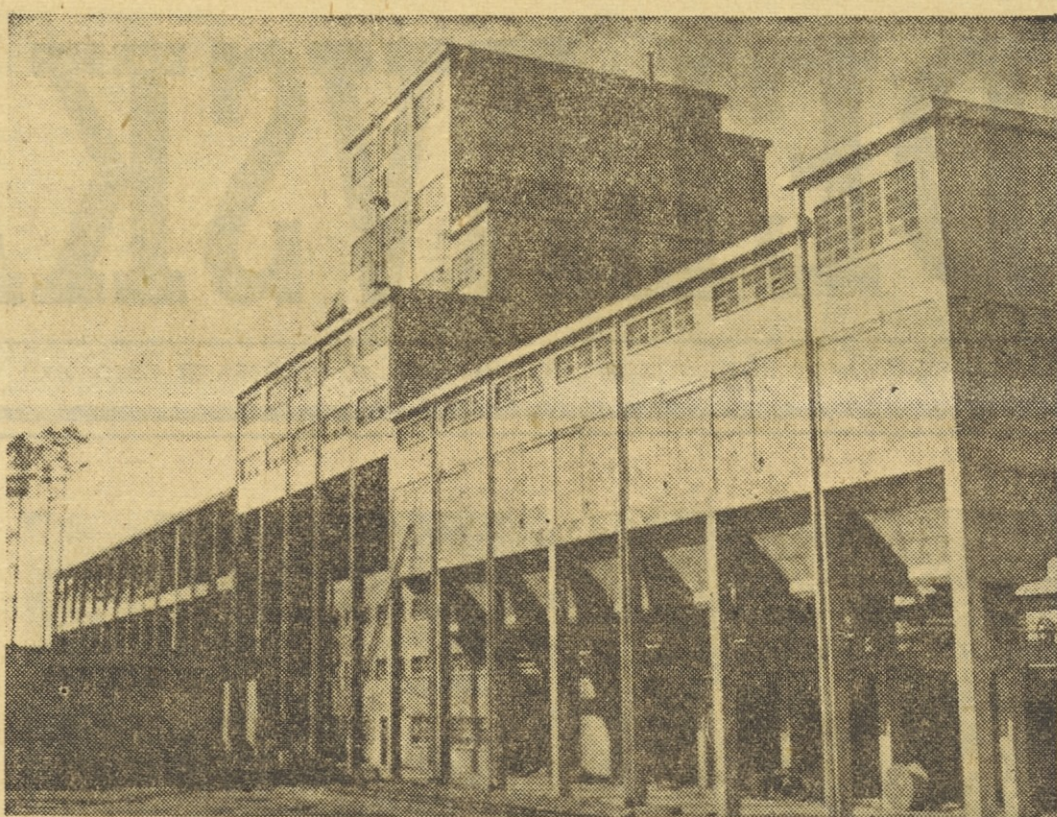
Po perspektivnem družbe-nem planu LRS za obdobje od 1957. do 1961. leta naj bi gradbeništvo porabilo za mo-dernizacijo 8,5 milijarde di-narjev. Od tega naj bi pora-bilo 5,9 milijarde za mehani-zacijo, 2,6 milijarde pa za dru-gje investicije. Lani so ta pod-jetja porabila za neto investicije 5,9 milijarde dinarjev in bi morala porabiti odsej še vsako leto dve milijardi dinarjev za investicije, da bi bil ta plan izpolnjen. Prav tako bi se morala modernizi-rati industrija gradbenega ma-teriala, saj je izredno zasta-rela. In prav zato, ker sta obe ti dve panogi tako zastarele, ker sta premalo akumulativni, ob sedanjih delitvi sredstev nista uspeli pridobiti toliko dohodka, da bi lahko moder-nizirali proizvodnjo. Lani pod-jetja niso imela težav s po-sojili, saj je gradbenim pod-jetjem in tudi podjetjem gradbenega materiala ostal večji del dohodka. Letos, ko se je prispevek iz dohodka močno zvišal, pa ne morejo odplačevati posojil, njihovi skladi so tako majhni, da za-radi tega ne morejo razmisli-ti o nobenih večjih investicijah. V industriji gradbenega ma-teriala, na primer, skladi niti ne zadostujejo za odplačeva-nje že najetih posojil.

Prav zato sta sekciji obeh strok sklenili predlagati gos-podarskim organom, naj bi uveljavili za ta podjetja do-ločene olajšave ali pa naj bi družba pomagala modernizi-rati proizvodnjo, da bi lahko podjetje hitreje in v zadostnem obsegu proizvajala material. Za gradbena podjetja bi se položaj izboljšal, če bi jih družba oprostila plačevanja prispevkov iz dohodka za 10 let ali če bi omilili pogoje za najem investicijskih posojil (obrestno mero naj bi zmanj-šali na en odstotek) ali bi gradbeniki zvišali ceno svojih storitev (glede na sedanjo višino prispevka bi morali zvi-šati ceno do 15%). Za industri-jo gradbenega materiala je prav tako predlagana popolna oprostitve plačevanja prispev-kov iz dohodka (za pet do de-

set let) ali pa zvišanje proda-nih cen gradbenega materiala oziroma naj bi družba omili-l pogoje za najemanje investicijskih posojil (to je opusti-obvezno lastno udeležbo po-jetij, znižala obresti in poda-ljala rok za odplačilo posojil).

Kot rečeno, podatki o gospi-darjenju v prvem polletju n-povedo vselej do potankosti v kakšnem položaju bodo po-jetja ob koncu leta. Predvse-velja to še za sezonska po-jetja, med katera smemo pr-števati podjetja teh dveh strok. Vendar je mogoče iz dosedanjih podatkov soditi, da so vsa podjetja teh dveh stro-tes v kočljivem položaju in d-bo potrebna določena druž-be na pomoč, če hočemo, da bo do gradbeniki in podjetja k-proizvajajo gradbeni mate-riala, zadovoljivo opravili svo-je naloge. Zato, da bi se pred-zaključkom leta, pred spre-jetjem zveznega družbenega plana, točneje vedeli, v kakš-nem položaju bodo podjetja ob zaključku poslovnega leta, pa bo potrebno čimvestneje sestaviti obračune za prvih devet mesecev, jih razčleniti in potlej predlagati ustrezne ukrepe.

P. D.

Sedobna industrija potrebuje vedno več aluminija. Naša največja tovarna za proizvodnjo te kovine - Tovarna aluminija in glinice v Kidričevem se bo po predvidenem načrtu do 1961. leta močno razširila. Medtem ko sedaj v Kidričevem izdelajo letno 45.000 ton glinice in 15.000 ton aluminija, se bo proizvodnja do takrat dvignila na 140.000 ton glinice in 30.000 ton aluminija. Prav pred desetimi dnevi je v Kidričevem že začela poskusno obratovati nova Tovarna anodnih mas s kapaciteto 20.000 ton letno; anodne mase, ki so potrebne pri elektrolizi aluminija, smo doslej uvažali. Domači proizvod bo cenejši od uvoženega, nova tovarna pa bo s svojo proizvodnjo omogočila predvideno povečanje proizvodnje aluminija v Kidričevem.

OSTRA GRAJA

nekaterih podjetij v šentviški občini

Stvari, s katerimi so si be-lili glavo ljudski odborniki ljubljanske občine Šentvid pre-telki četrtke in nad katerimi se morajo zamisliti vsi delovni kolektivi v tej občini, so tele: Gospodarski plan so v prvem Proizvodnja je bila za 6% manjša kot lani v istem času.

Ze v prvem polletju so pre-segli letni plan zaposlovanja za 2,7%.

Seveda je padel tudi narodni dohodek na enega zaposlenega in je za 2,5 nižji kot lani.

Poslovni stroški so znašali lani 51,17% celotnega dohodka, letos pa že 55,9%; v absolutnih številkah pa so skoraj za deseti-tno večji kot lani.

Seveda ni povsod tako. De-lovni kolektiv tovarne »TIKI« na primer je izpolnil 58% let-nega plana, v bombažni tkal-nici pa 55 odstotkov. Toda pod-jetje Telekomunikacije je bilo za 8% pod planom, Rašice za 4,4%, SKIP pa za 15,6 odst. V tem podjetju manjka predvsem strokovnih delavcev, imajo pa tudi tako delo, ki zahteva dosti časa. V prvem polletju je tako naneslo, da niso postavili dosti proizvodov na trg, nabralo pa se jim je dvakrat več nedokon-čanih proizvodov, kot so jih imeli v začetku leta, a bodo do konca leta v drugem pollet-ju. Potemtakem ni bojazni, da plana do konca leta ne bi iz-polnili.

V podjetju Telekomunikacije so izpolnili polletni plan le pri elementih in zvočnikih (58,9%), pri radijskih sprejemnikih 42,9 odst., pri aparaturnah pa komaj 28,3 odst. Razen tega so izde-lali tudi precej takih sprejemni-kov, ki ne gredo v denar. Zato se je povečala zaloge in obrat-na sredstva so zamrznjena. Na proizvodnjo pa je dokaj vpli-vala tudi razprava o tem, ali bi se ali se ne bi združili s podjetjem Institut za elektro-zveze. V naslednjih mesecih se je položaj že izboljšal in kaže, da bodo plan do konca leta le izpolnili.

Največ »zaslug« za to, da je plan zaposlovanja v občini pr-

sežen, imajo v Rašici, kajti vsa druga podjetja so pod planom. Tako zaposlovanje v tem pod-jetju je povzročilo močan pa-dec proizvodnosti, saj so do-segli komaj 22 odstotkov plani-ranega narodnega dohodka na zaposlenega.

Posebno zaskrbljujoče pa je naraščanje poslovnih stroškov v primerjavi s celotnim dohodkom podjetij. Lani so ti stroški znašali 51,17% celotnega dohodka, letos pa 55,9 odst. Res so se po-višale cene nekaterih surovin (Rašice), zvišale pa so se tudi plače v obratni in upravno prodajni režiji. Delno je vpli-valo na spremenjene odnose tu-di plačevanje obresti od in-vesticijskih posojil. Vse to je bi-slo predvideno v glavnem že ob se-stavljanju občinskega družbe-nega plana, vendar so v pod-jetjih le premo malo skrbeli za to, da bi ti stroški tako močno ne naraščali.

Od ostalih gospodarskih pa-nog je na primer gradbeništvo izpolnilo plan s 33%. Ko so od-borniki razpravljali o tem, so zlasti naglasili, da nekatera do-ločila zakona o delovnih razme-rjih ne ustrezajo. Podjetje na primer sklene pogodbo in pre-zvame delo ter pri tem računa vsaj na tiste delavce, ki jih ima. V zakonu pa je določilo, da preneha delovno razmerje če delavec neopravičeno izosta-ne z dela sedem zaporednih dni. Takih odhodov iz podjetja je največ med nekvalificiranimi delavci. Res je v zakonu po-sebno določilo, da ima podjetje v takem primeru pravico do od-škodnine. Praktično pa se te pravice podjetje niti ne more poslužiti, saj niti ne utegne iskati delavca, ki je odšel kdo ve kam. Ob taki fluktuaciji je seveda težko obdržati smotno razporeditev dela.

Seveda pa ni samo to vpli-valo na to, da so v gradbeni-štvu plan tako slabo izpolnili. V podjetju »Zidar« iz Vodic so izpolnili le 19% plana ter tako slabo gospodarili, da so morali avgusta postaviti prisilno upra-vo. Poleg tega pa so tudi v vo-

diški opekarni izpolnili le 27% plana. Nasprotno pa so v trgo-vini plan presegli za 2 odst., v gostinstvu pa za pet.

Ljudski odbor je po temeljiti razpravi sklenil, da je treba poklicati na zagovor vse direk-torje tistih podjetij, ki plana v prvem polletju niso izpolnili. Dalje so priporočili sindikalnim organizacijam, da znova raz-lišče vzroke takega gospodar-

V. J.

PRIMER SLABEGA SODELOVANJA PODJETIJ Z OBČINO

Njihova stvar?

Pred dobrim mesecem je ob-činski ljudski odbor v Zagorju poslal vsem gospodar-skim organizacijam zagorske občine pismo, v katerem je predlagal organom delavskega samoupravljanja, naj bi iz skla-dov skupne uporabe namenili 10 do 20 odstotkov sredstev za komunalne potrebe, predvsem za gradnjo šol. V obrazložitvi je občinski ljudski odbor nave-oval, da je stanje nekaterih šol skrajno kritično in pa dejstvo, da bo prihodnje leto nujno zgraditi vsaj eno šolsko poslop-je v središču Zagorja, ker bo v nasprotnem primeru onemo-goten reden šolski pouk.

Na kakšen odmev je naletelo pismo? Na seji delavskega sve-ta rudnika Zagorje so ob kon-cu obravnavali še prošnjo ob-činskega ljudskega odbora. Skle-nili so, naj se izloči iz njho-vega sklada skupne uporabe 15 odstotkov sredstev; občina jih bo dobila po zaključnem raču-nu na koncu leta. Posamezni člani delavskega sveta so še naglašali, kako nujno potrebno je rešiti nekatera komunalna vprašanja v zagorski občini, predvsem pa zgraditi šolsko poslopje, češ da so Zagorjani že tako predolgo odlašali s tem.

V petek je zasedal občinski ljudski odbor v Zagorju, na posebni seji pa je občinski zbor proizvajalcev obravnaval tudi odmev na omenjeno pismo. To pot so ugotovili, da se je tej prošnji odzval le delavski svet rudnika in pa gostinsko podjetje »Rudar«, ki je skleni-lo dati iz svojega sklada le 12 tisoč dinarjev. Vsa ostala pod-jetja niso niti odgovorila.

Tisti, ki ni poučen, bi morda mislil, da v tem času organi delavskega samoupravljanja ni-so zasedali in da zatorej niso mogli obravnavati pisma občinskega ljudskega odbora. Vendar temu ni tako. Konec avgusta in v septembru so vsi delavski sveti zasedali in obravnavali polletne poslovne uspehe in med drugim razdeljevali ustvar-jena sredstva na razne sklade.

Potemtakem gre samo za skrajno brezbržnost podjetij, ali bolje rečeno, organov de-lavskega samoupravljanja do skupnih potreb svojega kraja. Polletni podatki kažejo, da se oo v skladih skupne uporabe nabralo precej sredstev. Upra-vičeno so delavci zagorskega rudnika, ki so člani občinskega zbora proizvajalcev, kritizirali druga podjetja in ugotavljali, da je videti, kot da imajo samo zagorski rudarji šoloobvezne stroške.

In še to: malone vsem mla-đim zagorskim podjetjem je avno rudnik pomagal do življenja, saj je znano, da je mo-ral delavski svet tega podjetja nemalokrat razpravljati o va-žnosti in potrebi po razvijanju mune.

M. V.

Vzbudimo zanimanje za nagrajevanje po enoti proizvoda

(Nadaljevanje s 1. strani)

proizvodnje, delavskega upra-vljanja, osebnih zaslužkov kot s politično moralnih stališč, po presoji predsedstva Republiške-ga sindikalnega sveta Hrvaške, take, da se kaže odločno zavze-ti za širšo uvedbo nagrajevanja delavcev in delovnih kolektivov po enoti proizvoda. Vzporedno s tem, je seveda treba rešiti in urediti še številna odprta vprašanja in nerešene zadeve, zlasti na območju delitve dohodka med kolektivom in skupnostjo.

Na seji predsedstva so skle-nili, da bodo sindikati sprožili široko pobudo za uvajanje na-grajevanja po enoti proizvoda in da se bodo neposredno zavze-li za konkretno uresničevanje te pobude v posameznih delov-nih kolektivih. Svojo aktivnost bodo razvili v več smereh.

Pripravili bodo nekajdnevni seminar za predsednike okraj-nih sindikalnih svetov in jih na-njem spoznali z ekonomskopo-litičnimi osnovami in s prak-

tičnimi rešitvami nagrajevanja delavcev in delovnih kolektivov po enoti proizvoda.

Sklenili so svetovati okrajnim in občinskim sindikalnim svetom, da skličejo posvetovanja s predsedniki delavskih svetov. Na teh naj bi seznanili pred-stavnike delavskih svetov z nagrajevanjem po enoti proiz-vođa, jim razložili prednosti tega nagrajevanja in jih pridobi-li za to, da uvedejo tak način nagrajevanja v domačih kolek-tivih.

Poleg tega pa bodo v repu-bliškem svetu skrbno proučili in izdelali predlog za potrebne korekture v sistemu delitve dohodka gospodarskih organizacij med podjetji in skupnostjo, ki jih bodo predložili pristojnim organom.

Politično akcijo sindikato-bodo podprli tudi državni or-gani. Sekretar sekretariata za delo je na seji predsedstva ob-ljubil, da bo ta organ v celot-ni sodeloval pri akciji sindikatov. Pri republiški komisiji za plače

o do ustanovili odbor, ki se bo ukvarjal samo s problemi na-grajevanja po enoti proizvoda. Poleg tega bodo osnovali po-sebno inštruktorsko skupino strokovnih delavcev, ki bo ne-posredno v podjetjih pomagala pri praktični izvedbi vseh ra-

RESNICI NA LJUBO: Gre za osvežilo

so številki našega lista smo na četrti strani objavili zapis-ek z naslovom »Ta se je popil...«. V njem je govora o sklepu de-lavskega sveta neimenovanega celjskega podjetja, da se ukine delovno mesto »kuhanje črne kave«.

Zapisek je napisan na osnovi napak razumljenega sklepa de-lavskega sveta. Ne gre namreč za kuhanje turške kave, marveč za kuhanje kave kot osvežilo za de-lavce na težkih delovnih mestih. Prizadeži delovni kolektiv, pro-simo, da nam to neljubo pomoto oprosti.

čunskih, organizacijskih in teh-ničnih delih. V sekretariatu za delo bodo napravili še nekater-e analize o tem, katere probleme je nujno potrebno urediti v zvezi z uvajanjem nagrajevanja po enoti proizvoda. Tu gre predvsem za probleme, ki na-stajajo pri delitvi dohodka pod-jetij med delovnimi kolektiv-i in družbeno skupnostjo, kot se progresivna stopnja obdavčenja osnova za izračunavanje pri-spevka, obratni krediti itd. T-analize bodo potem prouči-skupaj s sindikati in jih pred-ložili Saboru.

Takole so se torej zavzel sindikati Hrvaške za to, da iz-polnijo naročilo zadnje seji Centralnega sveta, ki je nalo-žilo delavskim vodstvom, naj ne-cravijo vse, da v čim več pod-jetjih čimprej preidejo na na-grajevanje po enoti proizvod-«odobna prizadevanja so tudi«epubliškim sindikalnem s-vo vodstvih sindikalnih organ-ov nas. O tem pa drugič kaj

Roman Albrecht

Ni dovolj

le nadzorovati tržišče

- Potrebno je tudi izboljšati odkupno in prodajno mrežo, odkupiti pridelke, ki so jih kmetje namenili za prodajo, pripeljati jih na trg čim ceneje in čim hitreje ter zagotoviti zaloge za zimo in pomlad

Najprej so mi na mariborskem okrajnem tržnem inspektoratu povedali, da je težko ugotoviti se brez vajakov. Nekaj jih sicer imamo, toda premalo, je pripovedoval tovarš Kranjc, šef okrajne tržne inšpekcije. Tistih »vojakov« namreč, ki jim pravimo tržni inšpektorji.

Res malo jih je. Na okraju sta dva, v večini občin samo po eden, tudi v občini Maribor Center (in še ta je komaj prišel). V občinah Tezno, Ruše, Rače, Poljane, Ormož in Središču pa sploh nimajo tržnih inšpektorjev. Nekaj inšpektorjev deluje v več občinah; občine Ptuj, Gorišnica in Lesje imajo vsega skupaj enega, Zato je toliko pomembnejše, da tudi potrošniki nadzorujejo gibanje cen in pomagajo upravnim in družbenim organom pri urejevanju razmer na tržišču.

KAJ JE S »POVRTNINO«?

Med tem, ko sva se s tovarš Kranjcem pogovarjala o dejavnosti tržnih inšpektorjev, je zazvonil telefon; zadržana mladenka je spraševala, če lahko podarži jajca za tri dinarje in če jih sme prodajati po 23 dinarjev. To vprašanje (ki je precej čudno, saj bi morali v mladenki vedeti, da ljudski odbor ne more dovoliti podaržitve brez točnih kalkulacij) je sprožilo razpravo o razmerah na tržišču s kmetijskimi pridelki.

Po prvem oktobru se cene na trgu na splošno niso dvignile. Podaržili so se tisti pridelki, katerih sezona je pri kraju, pocenili pa tisti, katerih sezona se je začela. Pridelkov je precej in včasih se celo dogodi, da jih prodajalci ne morejo prodati. Resno primanjkuje le jajc.

Na živilskih trgih prevladujejo zasebni prodajalci in proizvajalci. Teh je veliko. Kmetijskih zadrug sploh ni. Raje prodajajo drugam, v druge okraje in republike, tja, kjer so cene višje. Mnogi kmetje, ki sede v vodstvih zadrug, razmišljajo tako: ko bi zadruga posredovale na mariborskem trgu, bi se maloprodajne cene znižale in znižale bi se tudi odkupne cene. Če je na trgu manj blaga, so cene višje, mi, ki kot zasebniki prodajamo na tržnicah, pa več zaslužimo!

No, doslej ni takšnim računanjem še nihče zmešal stene. Družbeni sektor trgovine s kmetijskimi pridelki je zelo šibak. Zgovoren primer takšne šibkosti je mariborsko preskrbovalno podjetje »Povrtina«.

Dejstvo je, da prodaja »Povrtina« kmetijske pridelke dražje kot zasebni kmetje. Paradižnike

Nepreverjeni podatki?

Nedavno tega je občinski sindikalni svet v Rušah razpravljal o gospodarskih uspehih nekaterih podjetij. V posameznih gospodarskih organizacijah je porasla delovna storilnost. Tako so v Rušah v tovarni dušika ob malenkostni zaposlitvi novih delavcev povečali proizvodnjo za okrog 48%. Lepe gospodarske uspehe so tudi dosegli v tovarni kos in srpov pri Lovrencu na Pohorju, v falksi elektrarni in v ruški tekstilni tovarni.

Najslabše proizvodne uspehe so pripisali podjetju TOBI in ruški železarni. Toda čez nekaj dni so ugotovili, da so bili podatki o proizvodnih uspehih TOBI netočni in da je to podjetje v preteklih mesecih zelo dobro gospodarilo. Polletni plan so namreč izpolnili po količini 88%, po vrednosti pa kar 94%.

Ne bo odveč, če svetujemo, naj bi v prihodnje podatke o gospodarjenju podjetja preverili, preden izdajamo mnenje in zavzemamo stališče do njih.

Letos je letina zelo bogata: grozdje je v gorah obilno obrodilo. Njegova cena na tržišču pa še vedno ni odraz te bogate letine...

NAŠI DOPISNIKI POROČAJO O RAZMERAH NA TRŽIŠČU

Odkup pa le počasi poteka. Vinarska podjetja nimajo dovolj sodov. Vinski mošt odkupujejo po 40 do 90 dinarjev za liter, to da grozdje prodajajo na trgu po 108 dinarjev. Za liter mošta pa je treba zmečkati dva in pol kilograma grozdja!

Ti primeri govore o slabostih naših odkupnih podjetij, obenem pa pozivajo vse naše družbene činitele, naj se zavzamejo za izboljšanje odkupne in prodajne trgovske mreže.

BOJ PROTI SAMOVOLJNEMU ZVIŠEVANJU CEN

Obračunske cene niso višje. Težnje po zviševanju pa so bile in so še. Ptujski frizerji so hoteli zvišati cene za 5 do 10 dinarjev, češ da se že tri leta zavzemajo za podaržitev. Pa niso uspeli. Občina zaenkrat ni dovolila, dokler ne predložijo kalkulacij. Pekarne so žemlje podaržile in njih spet pocenile. Nekatera go-

stinska podjetja so za 10 dinarjev podaržila obrok hrane.

Precej hude krvi je povzročilo zvišanje cen bučnega olja. Oljarnice so imele takoj po prvem oktobru na Borlu sestanek in so sklenile, da bodo olje podaržile za 20 dinarjev, ker so zavoljo letošnje suše v Srbiji in Bosni bučne peške slabe in drage, pa tudi zato, ker so bile dotodajne cene olja nižje kot cene 31. decembra lani. Tržna inšpekcija jih je opozorila, da cen ne smejo zvišati brez dovoljenja občinskih ljudskih odborov. Oljarna v Hočah je po tem opozorilu začela prodajati olje po starih cenah, oljarna v Slovenski Bistrici pa ga še vedno prodaja po 290 dinarjev in ne po 270, kot ga je prodajala prej.

»Vidite, to je naša naloga,« je govoril tovarš Kranjc. »Nadzorovati tržišče. Odkrivali slabosti in nepravilnosti, preprečevati samovoljno in ne-

upravičeno zviševanje cen. Okrajni svet za blagovni promet je že sprejel ukrepe za temeljitejšo ureditev trga. Nekateri so kar precej ostri, toda potrebni. Se bolj važni in potrebni pa bi bili ukrepi za izboljšanje odkupne in prodajne trgovske mreže. Tu leži največji problem, ki so ga imeli v preteklih mesecih. Odkupiti vse pridelke, ki so jih kmetje namenili za prodajo, spoštovati dogovorjene cene, pripeljati na trg čim ceneje in čim hitreje, napolniti tudi skladišča, da bomo pozimi in spomladi, ko bodo zasebniki zviševali cene, lahko posredovali na tržišču — to so sedaj glavne naloge.

Ko sem odhajal, je telefon spet zazvonil. Tržni inšpektor občine Center je spraševal, kdo je dovolil »Povrtini« prodajati jajca dva dinarja dražje, torej po 22 dinarjev. Nihče, ne, nihče ji ni dovolil.

J. Voljč

Motiv z ljubljanskega živilskega trga

NEPRAVILNOSTI PRI ODKUPU ŽIVINE

Kaznovana samovolja

Nekatere kmetijske zadruga samovoljno zvišujejo cene živini in izigravajo predpise o dogovorjenih odkupnih cenah

So ljudje, ki jih kazni ne spametujejo in trmasto ponavljajo iste prekrške. Koliko kmetijskih zadrug in mesarskih podjetij je že bilo kaznovanih, ker so predrago plačevala govejo živino in svinje, pa se še vedno najdejo ljudje, ki živino preplačujejo, izigravajo predpise in s tem zvišujejo ceno mesu in mesnim izdelkom.

Ze dalj časa veljajo predpisi, ki določajo, da smejo govejo živino in prašiče odkupovati neposredno pri proizvajalcih le kmetijske zadruga, izjemoma pa tudi druge gospodarske organizacije, ki imajo za to dovoljenje pristojnega republiškega organa. Odkupne cene so določene in kmetijske zadruga (ki kupujejo živino od proizvajalcev) ter mesarska podjetja in podjetja za predelavo mesa (ki kupujejo živino od kmetijskih zadrug) jih ne smejo preseči. Takšen sistem

odkupovanja goveje živine in prašičev je v sedanjih pogojih povsem pravilen, saj ureja razmere na tržišču in izboljšuje preskrbo mest z mesom.

Nekatere gospodarske organizacije, ki odkupujejo živino, pa tega nikakor nečisto razumeti in delajo tako, da bi bile odkupne cene določene samo zato, da jih ni treba spoštovati.

Pred dnevi sem obiskal Celje in Maribor in zvedel, da je tudi v teh dveh okrajih precej kmetijskih zadrug in mesarskih podjetij, ki so jim dogovorjene odkupne cene deveta briga. V Celju so mi na primer pripovedovali, da kmetijska zadruga v Storah plačuje za kilogram živine teže mastnih prašičev kar 20 dinarjev več, kot je dogovorjeno. Takšnih primerov ni malo. Še veliko več pa jih je v mariborskem okraju.

Na Okrajnem ljudskem odboru v Mariboru sem dobil naslednje podatke:

Doslej so v tem okraju vložili 51 prijav zoper gospodarske organizacije, ki so kršile odločbo o evidenci in kontroli cen ter predpise o dogovorjenih cenah. Skoro vse so prekršile predpise o dogovorjenih odkupnih cenah goveje živine in prašičev. Med njimi je 28 kmetijskih zadrug, 18 obrtnih in proizvajalnih organizacij, tri poslovne zveze in dve trgovski podjetji. Kaznovali so že 21 podjetij, ki morajo plačati 960 tisoč dinarjev kazni. Samo v avgustu in septembru se je pred okrajnim gospodarskim sodiščem v Mariboru zagovarjalo zaradi takšnih prekrškov 11 kmetijskih zadrug, osem mesarskih podjetij in 20 vodilnih uslužbencev teh gospodarskih organizacij. Kmetijske zadruga in mesarska podjetja morajo plačati 645 tisoč dinarjev kazni, vodilni uslužbeneci pa 59 tisoč dinarjev.

Gospodarske organizacije, ki ne spoštujejo predpisov o dogovorjenih odkupnih cenah goveje živine in prašičev, trde, da so ti predpisi že zastareli, ker je sedaj ponudba manjša. Zaradi njihove samovolje pa ponudbi ni prav nič večja. Le zmedo ustvar-

jajo in zvišujejo cene, kmet pa čaka, kdaj bo prišel kdo, ki mu bo dal za kravo še več.

Mnoge kmetijske zadruga tudi nimajo sposobnih strokovnjakov za odkup živine. Zato se navadno dogovorijo z mesarjami, se pravi z njihovimi poslovojdji, ki formalno odkupujejo živino v imenu in na račun zadruga, zadruga pa potem živino spet formalno prodaja mesarji in zaračunava pri kilogramu dva do tri dinarje marže.

Kmetijske zadruga izigravajo predpise tudi tako, da odkupujejo zaklano živino, plačajo za mršavo živino tako visoko ceno, kot bi bila pitana itd. Vse to se seveda pozna pri ceni mesa. Nekateri ljudski odbori so skušali preprečiti zviševanje cen s tem, da so določili najvišje maloprodajne cene mesa. V Mariboru so sklenili, da kilogram govedine ne sme stati več kot 260 do 280 dinarjev, v Rušah pa, da ne sme biti dražji od 260 dinarjev. In zato morajo kupovati meso v drugih okrajih in republikah. V tistih občinah, kjer se za to problem ne zanimajo, pa je meso precej dražje: v Središču in Ormožu n. pr. plačujejo za kilogram govedine 300 dinarjev.

V Celju so mi tudi pripovedovali, da imajo v preskrbi z mesom velike težave. Pred meseci so v tem okraju ukinili sejme in uvedli zadržne dogone živine. Ostali okrajji tega niso storili. Zato kmetje pripeljejo na zadržne dogone malo živine, raje jo prodajajo v druge okraje, pa tudi kmetijske zadruga raje prodajo izven okraja tisto malo, kar odkupijo. Zaradi tega morajo celjska mesarska podjetja nabavljati na sejmih v drugih okrajih kakih 80% živine.

O tem problemu so razpravljali tudi na nedavnem posvetovalnem predstavnikov okrajnih trgovinskih zbornice in Ljubljani in sklenili, da bodo okrajne zbornice že v prihodnjih dneh poslale republiški zbornici poročila o razmerah v prometu z živino in predloge za izboljšanje tržišča.

J. V.

SKUPŠČINSKI POROČEVALEC

Novi zakoni pred skupščino

Pripravljajo zakon o racionalnem izkoriščanju zemlje — Odbor za družbena sredstva — nov organ skupščine

V preteklih dneh so odbori Zveze ljudske skupščine razpravljali o zakonskih predlogih, ki bodo na dnevnem redu prvega zasedanja skupščine po letnih počitnicah 27. tega meseca. V tem sestavku bi želel seznaniti naše bralce z načrtom zakonodajnega dela, ki ga je sprejel Zvezni izvršni svet. Gre za zakone, ki so neobhodno potrebni pri dograjevanju družbenega in gospodarskega sistema, pa tudi za tiste, ki bodo ta sistem dopolnjevali.

Odbori Zveze ljudske skupščine so že razpravljali o spremembah in dopolnitvah zakona o javnih uslužbenih in o spremembah zakona o vojnih invalidih, oziroma o invalidskem in pokojniškem zavarovanju. Že na prvem zasedanju bo skupščina razpravljala tudi o zakonu o minimalnih osebnih dohodkih. Gre za spremembo, ki jo narekuje zadnje povišanje osebnih prejemkov, pozneje pa bo ta zakon verjetno Ljudska skupščina ponovno obravnavala. V tem primeru gre za zahtevnejše delo, ko bomo spreminjali odnose med posameznimi industrijskimi vejami prav z omejenim zakonom. Skupščinskimi odbori je bil poslan tudi zakon o pomoči družinam, katerih hranitelji so poklicani na odsluženje vojaškega roka, in pa zakoni o področju stanovanjskih vprašanj, to je zakon o stanovanjskih skupnostih, zakon o upravljanju stanovanjskih poslopij, zakon o stanovanjskih zadrugah in namenjnih odnosih. O tej skupini zakonov smo v našem tedniku že pisali in kaže, da bo skupščina o njih razpravljala novembra ali decembra.

Mimo teh zakonov pa naši zakonodajni organi pripravljajo še vrsto drugih zelo pomembnih predpisov. Med njimi je tudi zakon o ustavnih sodiščih. Pokazalo se je, da je v sistemu neposredne socialistične demokracije in ob decentralizaciji gospodarstva ter uprave zelo potreben določen nadzor nad zakonitostjo. Organi, ki imajo pravico sprejemati določene predpise, da bi uredili družbene odnose na ožjem področju, na primer v občini ali okraju, včasih prezo skupne interese in kršijo posamezne zakone. Višji predstavniški organi imajo pravico, da razveljavijo predpis, ki ni v skladu z zakonskimi predpisi. Toda praksa je pokazala, da je tak nadzor zelo težaven. Zato torej zakonodajni organi pripravljajo zakon, s katerim bi se kontrola nad zakonitostjo prenese na političnih na sodne organe. Ustavno sodišče bo ocenjevalo vse predpise s stališča zakonitosti, ne pa s stališča lokalnih interesov in politične primernosti. Če bo predpis protizakonit, ga bo treba razveljaviti. Tisti, ki bodo menili, da bi tak predpis moral veljati, pa bodo morali najti drugo pot, da bi ga uveljavili. Ne moremo namreč dopuščati, da bi vsak posameznik presojal, ali je zakon smotern ali ne, ali je koristen ali ne. Kdor bo menil, da kakšen zvezni zakon ne velja, bo moral svoje pomisleke uveljaviti preko skupščine in šele potem bo lahko sprejemal tudi ustrezne odloke. Osnovna misel tega zakona je torej v tem, da ljudski odbor ne bo mogel uveljaviti predpisov, zakonov, uredb itd., ki ne bodo v skladu z zveznimi zakoni.

Naslednji zakon, ki ga pripravljajo zakonodajni organi, je zakon o izkoriščanju zemlje. S tem zakonom bomo tako kot mnoge druge po svetu uredili in zaračunavali pri kilogramu dva do tri dinarje marže. Kmetijske zadruga izigravajo predpise tudi tako, da odkupujejo zaklano živino, plačajo za mršavo živino tako visoko ceno, kot bi bila pitana itd. Vse to se seveda pozna pri ceni mesa. Nekateri ljudski odbori so skušali preprečiti zviševanje cen s tem, da so določili najvišje maloprodajne cene mesa. V Mariboru so sklenili, da kilogram govedine ne sme stati več kot 260 do 280 dinarjev, v Rušah pa, da ne sme biti dražji od 260 dinarjev. In zato morajo kupovati meso v drugih okrajih in republikah. V tistih občinah, kjer se za to problem ne zanimajo, pa je meso precej dražje: v Središču in Ormožu n. pr. plačujejo za kilogram govedine 300 dinarjev.

V Celju so mi tudi pripovedovali, da imajo v preskrbi z mesom velike težave. Pred meseci so v tem okraju ukinili sejme in uvedli zadržne dogone živine. Ostali okrajji tega niso storili. Zato kmetje pripeljejo na zadržne dogone malo živine, raje jo prodajajo v druge okraje, pa tudi kmetijske zadruga raje prodajo izven okraja tisto malo, kar odkupijo. Zaradi tega morajo celjska mesarska podjetja nabavljati na sejmih v drugih okrajih kakih 80% živine. O tem problemu so razpravljali tudi na nedavnem posvetovalnem predstavnikov okrajnih trgovinskih zbornice in Ljubljani in sklenili, da bodo okrajne zbornice že v prihodnjih dneh poslale republiški zbornici poročila o razmerah v prometu z živino in predloge za izboljšanje tržišča.

J. V.

mo z zakonom predvideli tudi kazni, če zemlja ne bo zadostno obdelana in zato ne bo obrodila toliko, kot bo določeno. Končno bo ta zakon vključil tudi izkoriščanje meliorirane zemlje. Tak predpis sicer že imamo, novi zakon pa bo stvari jasnejši določil. Gre namreč za to, da ima družba, ki vložil v melioracijo, pravico določiti, kolikšen naj bi bil pridelek na takšni zemlji. Mimo tega pa tudi to, da plača tisti, ki izkorišča izboljšano zemljišče, določena sredstva za stroške melioracijskega sistema.

Prepričani smo, da bo to pomemben zakon, ki bo lahko močno vplival na povečevanje kmetijske proizvodnje. Seveda pa ga bo treba uporabljati smotno, kajti ponekod lahko zahtevamo večje donose, drugje manjše. — Vsekakor mora ostati osnova za večjo proizvodnost sodelovanje, kooperacija med zadrugo in kmetovalcem. Zakon je namreč le administrativni ukrep, ki ne more povsem nadomestiti dobrega sodelovanja proizvajalcev in zadrug v borbi za večje donose.

S tega področja se pripravljajo tudi zakon o zdravstveni zaščiti kmetovalcev. Prvi osnutki so si ocer pripravljene. Toda mnoga vprašanja še vedno niso rešena, predvsem to, ali naj bo zavarovanje obvezno ali prostovoljno. Vsekakor se bodo morali kmetovalci zavedati, da pomeni socialno zavarovanje velik porast življenjske ravni na vasi, kar pa je možno uresničiti le ob veliko večji produktivnosti kmečkega dela. Menimo pa, da to socialno zavarovanje nikakor ne bi smelo iti na račun delavcev in namencev, zaposlenih v industriji.

Dalje pripravljajo tudi zakon o organizaciji in finansiranju socialnega zavarovanja. Le-ta naj bi razpeli tri zakone: zakon o osebnem zavarovanju, zakon o pokojniškem zavarovanju in zakon o zdravstvenem zavarovanju. Gre namreč za to, kako naj se oblikujejo skladi, ki jih zahtevajo omenjeni zakoni. Vprašanje je, ali naj obstoje v Jugoslaviji samostojni skladi po republikah ali pa naj ontogojimo njihovo prelivanje. Tako ima n. pr. sedaj vsaka republika svoje pokojniško zavarovanje oziroma svoje skladi. Medtem ko je Slovenija, kjer je mnogo upokojenih delavcev, pasivna, je sklad v Srbiji na primer visoko aktiven. V tej republiki je namreč mnogo več mladih delavcev in prav zato nastajajo razlike, ki gredo v milijarde. Kaže, da bo obveljalo načelo, naj bodo vsi skladi za izpolnjevanje omenjenih obveznosti zvezni.

Med zakoni, ki bo tudi spremljen, je tudi kazenski zakon. Tega bo treba spremeniti že zaradi tega, ker vključuje prekrške, ki jih ni več mogoče obravnavati kot kazenske prestopke. V zakon pa bo treba vnesti tudi nekatere nove prestopke, ki v sedanjem zakonu niso dovolj jasno precizirani kot kazenska dejanja, recimo spekulacija itd. Končno bo treba zakon spremeniti tudi zaradi tega, ker menimo, da je glede kaznovanja mladoletnikov prestop in premo zgoljen. Namesto kazni in drugih pravnih sankcij, ki bodo ublažene, bo treba podvesti vrsto drugih socialnih ukrepov, s katerimi bomo nedvomno uspešneje zdravili pojave kriminala pri mladoletnikih. Mimo omenjenih pripravljajo zakonodajni organi še zakon o Narodni banki, kot nosilec gospodarskega obračuna med družbo in gospodarskimi organizacijami. Ponovno bo pred skupščino oziroma pred odbori zakon o zaščiti kulturnih spomenikov in še nekateri predpisi. Tudi kaže, da že s tega področja čakajo skupščino obsežne naloge, ki naj bi jih poleg drugega uredila do prihodnjega poletja.

Tik pred zasedanjem skupščine je potrebno omeniti še predlog, da bi v skupščini osnovali nov odbor za družbena sredstva. Ta odbor bi opravljal družbeno politično kontrolo nad razpolaganjem z družbenimi sredstvi in naj bi ga skupščina izvolila na skupni seji obeh domov. Odbor naj bi s stališča politike, uveljavljene na skupni seji obeh ljudskih domov, na osnovi resolucij itd. proučeval, kako razpolagajo posamezne organizacije s sredstvi, ki jim jih je dala na razpolago družba. Odbor bi proučeval, kako se izkoriščajo družbene rezerve in kako so uporabljena sredstva iz splošnih družbenih skladov. Znano je, da tu in tam regresiramo ali dotiramo posamezne organizacije. Nadzor nad tem, kako so bila ta sredstva uporabljena, bi prav tako imel omenjeni odbor. Končno predlagajo, naj bi odbor za družbena sredstva proučeval tudi zaključne račune organizacij, ki opravljajo javno službo na področju vse države. To so predvsem železnica, PTT, JAT, elektrogospodarska združenja, Jugoslovanska banka, DOZ in drugi. Odbor bo lahko zahteval nadomestilo škode, pa tudi disciplinski postopek proti odgovornim funkcionarjem, če bo ugotovil, da sredstva niso izkoriščena smotno in skladu z gospodarskimi načrti itd. Odbor bo lahko organom tudi predlagal ukrepe, ki naj omogočijo boljše izkoriščanje sredstev. Če predstavniki oziroma organizacije takih predlogov ne bodo uresničili, bo odbor lahko pozval na svoje zasedanje predstavnika, ki bo moral utemeljiti svoje postopke. Nedvomno ni potrebno še posebej utemeljevati, kako pomemben organ skupščine bi bil ta odbor, ki bi skrbel za smotno izkoriščanje družbenih sredstev, saj ni bilo malokrat, ko smo ugotavljali, da bi lahko ta ali druga gospodarska ali družbena organizacija uporabila denar, ki ji ga je dala družba, koristneje in v skladu s predvidenimi gospodarskimi načrti.

M. S.

Storilnost v zastoju

Premalo normiranega dela, velike menjave delavcev in mnogo denarja še nerazporejenega

Družbeno nadzorstvo nad gospodarskimi organizacijami, ali le-te ravna pri uporabi sredstev in razporejanju čistega dohodka s skrbnostjo dobrega gospodarja, izvršujeta predvsem občinski in okrajni zbor proizvajalcev. Tega se je lotil zbor proizvajalcev ljubljanske občine Šiška preteklo sredo na posebni seji. To kaže posebej naglasiti, saj se dokaj pogosto dogaja, da razpravlja o polletnih obračunih podjetij oba zborna ljudskega odbora na skupnih sejah in potem le tedaj glasujeta.

Na seji so povabili še predstavnikov delavskih svetov in upravnih svetov podjetij. Gradivo se za sejo zelo vestno pripravilo. Pravzaprav je zdaj prvič da so v tej občini dobili tako celovito podobo gospodarstva. Storili so prvi resnejši korak k analitičnemu spremljanju gospodarskega razvoja posameznih podjetij. Zato tudi ni moč šteti v zlo nekaterih pomanjkljivosti poročil. Te niso nastale morda po krivdi sestavljalcev, dosti bolj zaradi podjetij, saj se na

vse njihove podatke ni moč zanesti.

V šišenski občini so v prvem polletju izpolnili 50,4% letnega plana industrijske proizvodnje, zaposlenih pa je bilo približno za desetino več delavcev kot ob koncu lanskega leta. Če upoštevamo, da je plan blagovne proizvodnje za 12% večji od lanskega, potem lahko sklepamo, da delovna storilnost le počasi raste. To je eno izmed osrednjih vprašanj, ki je zanimalo šišenski zbor proizvajalcev.

Zlasti so ugotovili, da se razmerje med urami, obračunanimi po normah, in drugimi delovnimi urami giblje okoli 50 odstotkov in da tudi v drugem polletju ni opaziti kakšnih večjih sprememb. To kaže, da si v podjetjih ne prizadevajo, da bi timveč del normalizirali. Vsekakor pa so pozitivna prizadevanja, da bi bile norme realne. Največ presegajo norme v podjetju Unitas (povprečno 31 odstotkov). Zastopnik podjetja je pojasnil, da so proizvodni postopek spremenili prav takrat, ko je bilo dosti govora o »stri-

zenju« norm. Presli so namreč od ročnega na strojno vživanje oditkov in je bilo treba zato manj časa za izdelavo. Norme so pustili stare, ko pa so jih letos popravili, je 7. januarja odšlo v Litostroj. Prav tako pa kaže v to tovarno tudi iz drugega obrata. To torej pomeni, da nekaj le ni v redu in da splošna raven tarifnih postavk ni vsklajena med obema tovarnoma. V zvezi s tem so naglasili, da se v podjetjih še ne zavedajo, kakšno škodo si povzročajo, če imajo nerealne norme in da delavci, ki delajo po nerealnih normah, neupravičeno dobe večji del osebnega dohodka na račun drugih.

Nedvomno so vzroki za zastoj v storilnosti tudi v premijskem sistemu. V nekaterih podjetjih so premije sploh opustili, namesto da bi se potrudili in iskali ekonomska merila za premije. Prav tako je zelo malo enkratnih premij, da bi podjetje razpisalo premijo na primer 50.000 dinarjev za tistega, ki bi rešil določen problem v proizvodnji. Glede tega so v podjetjih še precej togi in ne omogočajo, da bi se ustvarjalnost kolektiva močno uveljavila.

Posebno pozornost zasluži odločitev zbora proizvajalcev, da bo imenoval komisijo, ki naj proučuje nagrajevanje delavcev po enoti proizvoda. Ta komisija naj bi svoje izsledke posredovala delovnim kolektivom ter se s posameznimi posebej dogovorila za poskusno obračunavanje po tem načinu. Seveda se ob tem odpira še vrsta vprašanj, med katerimi sta analitična ocena delovnih mest in snovanje ekonomskih enot v podjetjih nedvomno na prvem mestu.

Težko je tudi govoriti o naraščanju storilnosti v podjetjih.

tju, kjer je velika fluktuacija delovne sile. V podjetju »Unitas« na primer je v prvem polletju odšlo 29 odstotkov vseh zaposlenih, prišlo jih je pa 32 odstotkov, v tovarni dekorativnih tkanin jih je odšlo 11 odstotkov, prišlo pa 16 odstotkov itd. Težko je naštet vse vzroke za fluktuacijo, eden izmed vzrokov pa bo slejkoprej v neenakem nagrajevanju.

Zbor proizvajalcev je še posebej opozoril na to, da so delavski sveti dokaj šablonsko in po ugotovitvah finančne inspekcije brez prave dokumentacije skekali o tem, kolikšna je zasluga kolektiva pri čistem dohodu podjetja. V nekaterih podjetjih pa delavski svet sploh ni razpravljal o periodičnem obračunu (Unitas, Slovenija-vino — zastopniki teh podjetij teh navedb v poročilu na seji zbora proizvajalcev niso zanimali). Hkrati pa ugotavljajo, da je vsota nerazporejenih sredstev močno narasla, saj je bilo tega denarja ob koncu lanskega leta za 31 milijonov, po prvem polletju pa za 143 milijonov dinarjev. Seveda se pri tem zrcali tudi previdnost delavskih organov upravljanja, da bi se ob koncu leta morda ne zašli v zagato.

Med priporočili zbora proizvajalcev, ki jih je sprejel, sta posebno pomembna o kontroli cen na tržišču in o tem, da cen z dnem 30. septembra ni moč zviševati.

V. J.

Velenje se razvija v eno od naših najlepših mest. Stolpnice in stanovanjski bloki rastejo iz tal kot gobe po dežju. V gradnji je okoli 400 stanovanj in s tem bo stanovanjska slika v Velenju v glavnem rešena. V naslednjih letih bo za prirastek prebivalstva in razvoj rudnika treba zgraditi vsako leto le še po kakih 100 stanovanj. Mimo stanovanjskih poslopij gradijo v Velenju še prostore za družabno življenje, novo šolo in pa upravno zgradbo rudnika. Zunanjo podobo Velenja pa oblikujejo prebivalci s prostovoljnim delom, ki je postalo za vsakega Velenjčana častna obveznost.

Nagrajevanje po učinku tudi v gostinstvu

Letošnji VI. zbor gostinskih in turističnih delavcev Slovenije, ki ga je kakor vse dosedanje organiziral republiški odbor sindikata trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev Slovenije, je dobesedno del razprave na posvetovanju posvetil problematiki nagrajevanja v gostinskih gospodarskih organizacijah. Nagrajevanje v gostinstvu je urejeno po splošno veljavnih predpisih. Ta sistem je imel poleg tega, da je povzročal fluktuacijo delovne sile in to predvsem kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev, tudi to slabo stran, da ni vplival na tista individualna prizadevanja delavcev, ki imajo najmočnejši vpliv na splošni uspeh gospodarske organizacije.

Gostinske gospodarske organizacije nimajo premijskega nagrajevanja, ker mnoga vodstva in organi upravljanja menijo, da ni mogoče ugotoviti dobrih in zanesljivih osnov za izračun premij. Z eno besedo, sistem nagrajevanja je v glavnem ostal v gostinstvu neizpremenjen, organi upravljanja in sindikalne organizacije pa so se premočno zavzele, da bi se le-ta izboljšal in da bi tako postal konkretni regulator družbeno ekonomskih odnosov v kolektivu.

Nekateri kolektivi so uvideli potrebo, da je nujno treba v tem smislu nekaj izpremeniti. Tako smo že pred dvema letoma za-

sledili v štirih gospodarskih organizacijah prve zametke nagrajevanja po učinku, kjer naj bi bila osnova za izračun zasluga dosežen promet, boljše ravnanje z zaupanim materialom, varčevanje in slični pokazatelji, ki pa morajo biti seveda izračunljivi. Danes imamo po dvoletnih izkušnjah v Sloveniji štiri podjetja, kjer je zaslužek delavcev odvisen od skupnih prizadevanj celotnega kolektiva. Tak način nagrajevanja je pokazal dobre rezultate. Na eni strani je porastel promet, izboljšala se je postrežba in kvaliteta uslug, na drugi strani pa so se zniževali stroški poslovanja in stopnjevala se je delovna storilnost. Tako ugotovitve so pokazale, da je delavec v enem izmed imenovanih štirih podjetij zaslužil petino več kot znaša njegova tarifna postavka. Kljub temu pa je ob koncu leta še vedno ostal lep znesek za nadaljnjo delitev na presežke plače in sklade.

Vsekakor so to osamljeni poskusi za uvedbo nagrajevanja po učinku in prav zato potrebni posebne pozornosti. V gostinskem podjetju »Hotel Evropa« v Kranju je ta sistem nagrajevanja po

vseh ocenah doslej najbolj izdelan. Organi upravljanja in vodstvo podjetja skupno stalno zasledujejo njegov vpliv na splošno poslovanje podjetja. S tem pa seveda tako način nagrajevanja kot sistem tudi kvaliteto izboljšujejo. Delovni kolektiv je v tem podjetju uvidel, da je tak sistem ugoden za delavce in da hkrati tudi ugodno vpliva na splošno poslovanje gospodarske organizacije. Pred leti je bila v tem podjetju zelo slaba postrežba, slaba kvaliteta uslug in slično — podjetje je bilo celo pod prisilno upravo — zato pa je danes poslovanje docela drugačno. Gostje so hitro in kvalitetno postreženi, finančno poslovanje podjetja je tekoče. Hkrati z nagrajevanjem po delovnem učinku pa so zelo posebej rešili problem stalne evidence delovnega uspeha posameznika ali skupine. In prav v tem, ker je ta sistem evidence enostaven, je ključ uspeha.

Republiški odbor sindikata trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev Slovenije si je v letošnjem letu skupno z gostinskimi zbornicami zelo prizadeval, da bi več gospodarskih organizacij sledilo zgledu imenovanih štirih podjetij. Niti sindikalne organizacije niso smatrale za potrebno v okviru svoje gospodarske organizacije uvesti tak način nagrajevanja in ga seveda prilagoditi svojemu načinu poslovanja. V Ljubljani ima na primer kavar »Tivoli« povprečno zelo nizke tarify postavke. To je seveda povzročalo kolektivno in mu še vedno povzroča velike težave s kadri, in to predvsem kvalificiranimi delavci. Ko je delavski svet tega podjetja na svojem zasedanju razpravljal o teh težavah, je navzoči odbor zbor proizvajalcev OBLO Ljubljana predlagal naj bi nagrajevali po delovnem učinku tako kot v hotelu »Evropa« v Kranju. Kljub temu, da je bil pred letom dobro utemeljen, delavski svet ni sprejel nobenega sklepa niti se ni kasneje povrnil na ta problem.

Organi upravljanja bi morali skupno s sindikalnimi organizacijami v prihodnje storiti mnogo več za izboljšanje nagrajevanja v gostinstvu. Gostinskimi delavcem je omogočiti v uvedbo načina nagrajevanja, po delovnem učinku, da se bo njihova delovna storilnost še stopnjevala in da bo imelo tako prizadevanje tudi materialno vzpodbudo, v

tem pa je brez dvoma ključ nadaljnjega napredka gostinstva. In zato se je tudi letošnji zbor gostinskih in turističnih delavcev zavzel, da se v gostinskih gospodarskih organizacijah uvede nagrajevanje po učinku.

Marijan Čamerlik

Obetajč začetek

Občinski sindikalni svet v Škofji Loki je kupil letos v Strunjanu stavbo z zemljiščem in uredil počitniški dom za člane delovnih kolektivov. S kolektivi se je dogovoril, da bo vsak plačal del stroškov. Tako je delovni kolektiv Gorenjske predilnice prispeval milijon dinarjev. Poleg tega je dal na razpolago tudi šest šotorov ter nekaj opreme.

Dnevna oskrba je stala za letovanje v šotoru 260 dinarjev, v hiši 290, v week-end hišah pa 320 dinarjev. V te cene je vračunano prenočišče in pet obrokov hrane na dan. Končnega obračuna sicer še niso napravili, vendar pričakujejo, da ne bo zgrebe. Vračunana je tudi režija, toda brez amortizacije. Morali so zares dobro gospodariti, da so shajali s to ceno ob tako dobri hrani.

V tem domu je letovalo 25 ljudi iz Gorenjske predilnice, če ne vstejemo svojcev. Med njimi je bil le en uslužbenec. No, dom so odprli šele sredi julija, obratoval je pa do 7. septembra, torej slaba dva meseca.

Poleg tega pa se je kolektiv dogovoril s tovarno volnenih tkanin iz Pule, da so jim odstopili nekaj mest v njihovem domu na Hvaru. Tam je stala celodnevna oskrba 450 din, sindikalna podružnica predilnice pa je za članarine prispevala vsakomur po sto dinarjev, tako da so člani njihovega kolektiva plačevali le po 350 din na dan.

V tem domu je letovalo 15 članov kolektiva in 3 svojci, 9 pa jih je letovalo na stroške socialnega zavarovanja (sklad za preventivo).

Kolektiv škofjeloške predilnice šteje okrog 660 ljudi, letovalo je torej sorazmerno malo ljudi. Letos so začeli, drugo leto jih bo najbrž več.

O KOLEKTIVU S SEVERNE MEJE

Na Sladkem vrhu obnavljajo 85 let staro tovarno

Minulo nedeljo je polagala obratun svojega dela sindikalna podružnica papirnice v Sladkem vrhu. O tem oddaljenem delovnem kolektivu s severne meje je sicer bolj malo slišati, njegovi uspehi in delo pa so vendarle vredni besede. Ta 360-članski kolektiv dosega namreč prav lepe uspehe v proizvodnji, pa tudi v splošni dejavnosti izven kolektiva.

Udeležba na letošnjem občnem zboru je bila zelo zadovoljiva, saj mu je prisostvovalo nad 70% članov sindikata. Občnega zbora so se udeležili tudi predsednik republiškega odbora kemičnih delavcev, tajnik okrajnega sindikalnega sveta in drugi zastopniki družbeno političnih organizacij.

Iz poročil na občnem zboru je bila razvidna dokaj pestra dejavnost sindikalne podružnice. Prikazani so bili uspehi glede na proizvodnjo, nadalje, kako so reševali probleme nagrajevanja, delovnih odnosov, o kulturnem in športnem delovanju in skrbi za zaposlene. Zelo lepe uspehe so dosegli pri pospeševanju produktivnosti dela in so letošnje leto dosegli največjo proizvodnjo na eno proizvodno delovno uro. Poročilo bi sicer lahko bilo obširnejše in morda konkretnjeje ocenilo posamezne probleme v podjetju, posebno glede dejavnosti podružnice v vzgojno-poličnem in kulturnem delu in nekaj več o problemih izven podjetja.

O vseh teh in drugih problemih pa je tekla sproščena razprava, ki je poročilo s tem tudi dopolnila in nakazala najaktualnejše probleme, ki naj bi jih reševali v doglednem času. Kot prvi problem so delavci postavili vprašanje nadaljnje obnove podjetja. V zadnjih štirih letih je kolektiv delno iz lastnih sredstev in odobrenih kreditov vložil za obnovo 85 let stare tovarne nad 600 milijonov dinarjev. Sedaj je želja vseh, da bi razširili obrat z novim papirnim strojem. V tej zvezi so razpravljali tudi o delu strokovnega združenja, ki bi moral po njihovem mnenju voditi večjo skrb za obnovo starih podjetij. S tem v zvezi je bilo precej izgovorjenih besed v zvezi s strokovnim izpopolnjevanjem zaposlenih in se je zahtevalo, da v zimskem času organizirajo strokovne tečaje. Tudi o delovni disciplini je bilo govora. Spričo mehanizacije

podjetja so sklenili, da sedaj ne bi odpuščali odvisne delovne sile, ampak da na izpraznjenem mestu ne bodo sprejemali novih moči. Sindikalna podružnica je v celoti podprla sklep delavskega sveta, ko so med letom razpravljali o proizvodnosti dela in tudi izvršili določene ukrepe, med temi tudi opravičeno revizijo norm in premij.

Zelo pomembna je bila razprava v zvezi s preskrbo delavcev in stanovanjsko problematiko. Predlagali so, da se takoj prične z gradnjo preskrbovalnega servisa in delavske restavracije, za kar bo nudilo podjetje finančna sredstva v znesku 51 milijonov dinarjev. Za izgradnjo stanovanj pa predvidevajo sredstva za 30 družin. Razprava je bila še o vprašanih športne dejavnosti, o naročnikih Delavske enotnosti (sedaj imajo 250 naročnikov) in drugih problemih, tako da je občni zbor lahko sprejel zelo konkreten program dela.

Po končanem občnem zboru je sledila mala svečanost. S sklepom delavskega sveta so ob osmi obletnici prevzema upravljanja nagradili 41 delavcev, ki so dalj kot 30 let v podjetju.

F. P.

ZAPISKI IZ DVEH PODJETIJ

AERO: izguba časa zaradi bolezn

Ocena uporabljenega časa v celjskem podjetju AERO bi lahko poživila delo sindikalne podružnice. Snovi za temeljite in potrebne razprave je med številskami več kot dovolj.

Lani je v tem podjetju delalo 163 delavcev in nameščenec, letos je zaposlenih 153 odstotka ljudi več. Po podatkih se je povečala proizvodnja za 9,7 odstotka in proizvodnost za 4,8 odstotka. Če vse tri podatke primerjamo, bi morali oporekati podatku, ki pravi, da se je proizvodnost povečala. To namreč ni prepričljivo, saj je število zaposlenih naraslo veliko hitreje kot proizvodnost. V podjetju menijo, da je proizvodnost vendarle večja kot lani, ker je to odvisno od vrste proizvodov, ki jih letos izdelujejo. Za nečutere med njimi je ramreč potrebno več časa, za druge manj. Če zahteva trg slednje, torej tiste, za katere porabijo manj proizvodnega časa, potem je tudi proizvodnost večja in narobe. Slednje je vplivalo tudi na uporabo razpoložljivega časa;

Lani so zaposleni uporabili za delo po normah 46,71 odstotka vsega razpoložljivega časa (število zaposlenih X osem ur, 44,17% za delo po času, izostanki so veljali kolektiv 6,49% za delo po času, izostanki so veljali kolektiv 6,49 odstotka

razpoložljivih ur in bolezn nad sedem dni 2,63 odstotka.

Letos pa je bil razpoložljivi čas uporabljen takole: 41,72 odstotka ur so uporabili za delo po normah in 43,75 za delo po času. Izostanki, vstevši bolezn, do sedem dni, so prinesli izgubo časa, ki znaša 8,11 odstotka, bolezn nad sedem dni pa 6,42 odstotka.

Če te podatke primerjamo, bo najmanj, kar lahko ugotovimo, da je bilo letos za neposredno proizvodnjo uporabljenega okoli 5 odstotkov manj časa. Prav zato je možno, da se proizvodnost kljub večjemu številu zaposlenih resnično poveča. Toda to je le možnost, o kateri bi se moral kolektiv prepričati s podrobnejšimi ocenami, saj se je število ur, opravljenih po normi, precej zmanjšalo. Ali je na to zares vplivala edino struktura proizvodnje?

Se zlasti pa bi bila potrebna ocena tistega časa, ki gre v nič. Izostanki, pa naj si bo bolezen, skoli ali drugačni, so se povečali za več kot 5 odstotkov. V podjetju, kjer je zaposlenih največ žena, bi imel sindikat hvalječno nalogo, da prouči, od kod tako

povečanje izostankov in bolezn. Dokler take ocene ne bo, lahko edino tako na splošno trdimo, da gre za izkoriščanje socialnega zavarovanja in pogodbno. Prepričani smo, da bi ocena za proizvodnjo izgubljenih ur opozorila na marsikatero nalogo. V sindikatu že kar tako »na oko« ugotavljajo, da je

mного izostankov zato, ker matere nimajo komu prepustiti obolenih otrok itd. Če bi take trditve podprli s podatki, če bi zares ugotovili vse vzroke izostankov — bi med drugim vedeli, kaj je treba v občini, v stanovanjski skupnosti reševati najprej. Podatki so zbrani. Manjka le prepotrebna ocena!

Liboje: norme velike pomenijo

Tovarna keramičnih izdelkov v Libojah je lani začela v kar resne gospodarske težave. Niti sredstev za skladi ni bilo, torej o kakšni plači nad tarifnimi postavkami ni bilo govora.

Letošnji podatki o uporabi časa so obetajoči: lani je bilo zaposlenih 423, letos pa 401 delavec in nameščenec. Lani so uporabili od vsega razpoložljivega časa za delo po normah 144 tisoč ur, letos pa že 201 tisoč. Ze v prvem polletju so dosegli večjo proizvodnost in zmanjšali odpadek. Uspehi so v boju proti slasnicam kot pravilo, to je tenkim razpokam, ki nastajajo pri žganju keramike. Prav to je vplivalo na vrednost, ki jo je ustvaril vsak posameznik. Lani je naredil za 597,311 dinarjev novih proizvodov, letos pa že v prvem polletju za 361 tisoč dinarjev (plan za 1958 je 611 tisoč dinarjev) in kaže, da bodo do konca leta naredili celo več, kot so pričakovali sami. V tem času so poravnali vse dolgeve nad skladi in končno je letos dobil vsak delavec tudi pol mesečnih dohodkov nad tarifnimi postavkami — zares upravičena nagrada. Sami pa ugotavljajo, da so jih prav težave naučile uporabljati časi S tem pa seveda nečemo reči, da naj bi s časom gospodarili in o uporabi časa razpravljali samo v tihih podjetjih, ki so začela v težave. Take razprave ne bi škodile tudi najbolj uspešnim podjetjem.

M. S.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo sindikatov Slovenije — izdaja Republiški svet Zvez sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik Ivo Tavčar. — Risk Casopisnega podjetja »Slovenski poročevalci« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 3, poštni predal 284 — Telefon uredništva 32-533, uprave 40-446, skupni za uredništvo in upravo 32-031 — Račun pri mestni hranilnici v LJ 600-11/606-1-3-221 — List izhaja vsak teden. — Rokopisov ne vračamo. — Posamezna številka stane 20 dinarjev. — Naročnina v predplačju je mesečna 10 dinarjev, četrtletna 240 dinarjev, polletna 480 dinarjev in celoletna 960 din.

Praktični dokaz

najboljše potrdilo znanstvenih ugotovitev

Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani naj bi sam odprl obrat družbene prehrane in razne servise

Kosilo za štiri osebe stane 260 dinarjev. Tako povedo v Radiu Ljubljana ob tri četrti na sedem jutraj. Včasih je kosilo po njihovih računih dražje, drugič spet cenejše. Gospodinjstvo pa si dostikrat belijo glave, kako bi za ta denar skuhale tako kosilo, kakršnega so priporočili v radiu. Cene so izračunane pač po cenah na ljubljanskem trgu, poleg jim kajpak na jesen ali kje druge računi ne pokažejo toliko, kot so v radiu povedali. Drugi spet trdijo, da bi šla družina lačna od mize, če bi se ravnila po teh navodilih, da je premalo solate, konservativnejši pa, da sadija namesto juhe ne bodo jedli itd., itd.

Ne spuščajmo se v to, koliko drže te pripombe k radijskim jedilnikom. Večina očitkov pa leti na — Centralni zavod za napredek gospodinjstva. Povprečni poslušalec namreč razmišlja takole: v Ljubljani imamo Centralni zavod za napredek gospodinjstva in kdo bi bil bolj poklican, če ne ravno ta zavod, da bi vodil te jutranje oddaje?

V zavodu pa pravijo: »Očitki, ki lete na nas, so krivični — mi nimamo ničesar pri teh jedilnikih... In še dodajajo, da so jih iz ljubljanskega radija pred nekaj meseci sicer vabili na razgovore o sodelovanju, vendar do uresničitve te zamisli še ni prišlo.

DRUŽINSKI JEDILNIKI — PO PRESKUŠNJI

Ce dobro premislimo, je ni čisto brez soli ta misel, da bi bil pravzaprav Centralni zavod za napredek gospodinjstva prvi poklican preveriti strokovno vodstvo teh in podobnih oddaj. Zavod ima svojo preizkuševalnico in bi mogli v tej kuhinji kar preskusiti, ali je hrana, ki jo bi pripravili, okusna, zadostna itd. Razen tega pa bi imeli tu priložnost proučevati ekonomiko družinskega gospodinjstva, od ekonomiziranja s hrano in z gospodinjstvi potrebščinami do ekonomiziranja s časom.

In stroški? To je vprašanje, ob katerem se podre marsikatera dobra misel. Prav gotovo ne bi bilo težko najti štirih ljudi, ki bi bili pripravljeni plačati vse stroške, če bi za ta denar dobili domačo hrano. Za kajpak ne bi smela biti draga — le toliko, kolikor premore naša povprečna družina. Potlej bi se kmalu izkazalo kaj je poceni, kaj ekonomično, itd. To ne bi bila več zgolj teorija, marveč bi bila vsaka pobuda zavoda preverjena v praksi.

ZAVOD NAJ ODPRE SVOJ OBRAT DRUŽBENE PREHRANE

In tako smo pri praktiki, ki naj bi jo zavod razširil morda še s tem, da bi sam vodil na primer obrat družbene prehrane. Niti ni treba posebej dokazovati, da more zares najsmotnejše svetovati le tisti, ki sam preizkusi, kako se nasvet uresniči v življenju. Na zadnjem republiškem posvetovanju o družini in otroku v stanovanjski skupnosti je bilo veliko govora o družbeni prehrani, o tem, kako pomagati družini, kjer sta oba roditelja zaposlena, da se bo sodobno, poceni in dobro prehranila. Zavod sicer že sam proučuje ta vprašanja, vendar bi bil vsem obratom družbene prehrane pri nas najbolj dobrodošel neposreden zgled, kako se da dobro kuhati, in to po taki ceni, da jo premore povprečen državljan. Tak vzoren obrat bi sila koristil v prvi vrsti seveda tistim, ki bi se v njej hranili, dalje obratom družbene prehrane, službi pa bi lahko kot osrednja ustanova, v kateri bi se izobraževali gospodinjstveni kadri, si sam ne mogel zbrati investicijskih sredstev. Obrat družbene prehrane so dožnje »Da, že smo razmišljali o

tem, da bi sestavili investicijski program za velik prehranbeni obrat, ki bi ga zavod neposredno vodil,« pravijo v zavodu. »V njem bi uredili prehrano stalnih abonementov, privajanje hrane, ki bi jo lahko odnašali na dom, vozili v podjetja, pripravljali pa tudi na pol prirejeno hrano. Vse to pa je danes zgolj zamisel, to so za zdaj zgolj želje. Najprej moramo sestaviti program, potem pa tudi dobiti nekoga, ki bi dal denar. Kredit bi bil najbrž prehodno breme — za nas.«

INVESTITORJA NAJBREŽ NE BI BILO TEŽKO NAJTI

In res: od kod denar? Ze sam značaj zavoda je tak, da bi ustanavljati predvsem občine skupno s stanovanjskim skupnostmi, v marsikateri ljubljanski občini pa že razmišljajo o tem, da bi odprli tak obrat. V občini Center rešujejo bivo restavracijo »Ilirija«. V njej nameravajo urediti tak obrat družbene prehrane. Zdej se že dogovarjajo z delovnimi kolektivi, koliko bi bili pripravljeni prispevati.

Ali ne bi bila zdaj priložnost, ki lete na nas, so krivični — mi nimamo ničesar pri teh jedilnikih... In še dodajajo, da so jih iz ljubljanskega radija pred nekaj meseci sicer vabili na razgovore o sodelovanju, vendar do uresničitve te zamisli še ni prišlo.

DOKAZIMO, KAJ JE MOČ V POVPREČNIH RAZMERJAH NAPRAVITI

Vodstvo zavoda je moč razumeti. Družbena prehrana je zelo občutljivo področje ter bi bilo za ugled zavoda dokaj tvegano prevzeti nase odgovornost, da bo nudil tak obrat dobi in ceneno hrano, če ne bo sodobno opremljen in če razvostitev prostorov ne bo najsmotnejša. Če ostanemo pri vseh treh zahtevah, bomo na tako popoln obrat v Ljubljani najbrž še dolgo čakali. Morda bi bilo le pametneje malce odstopiti od teh zahtev in se lotiti vodstva menze, ki obratuje v povprečnih razmerah, v kakršnih delujejo drugi obrati družbene prehrane. Bržčas bi s tem še bolj koristili, saj bi dokazali, kaj se da napraviti v takih pogojih.

ZAVOD JE NAPRAVIL DO-SLEJ VELIKO DELO

Napak pa bi sodili tisti, ki bi mislili, da si v Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva že doslej niso prizadevali vzpostaviti čim tesnejši stik z že obstoječimi ustanovami, servisi itd. Delavskih menz in restavracij, dela v njih, prehrane in podobnega še niso širše proučevali. Temeljito so obdelali le delavsko prehrano v ljubljanski tobačni tovarni in sodelovali z obratom družbene prehrane za Bežigradom. Bolj so se s tem ukvarjali okrajni zavodi. Tako so na primer v Mariboru, tudi na pobudo zavoda ustanovili obrat družbene prehrane, napravili ekonomsko analizo jedilnika za mesec dni naprej, sodelujejo pri sestavljanju jedilnikov za tople obroke, ki jih razvažajo po tovarnih in gradbiščih itd. Največje uspehe pa je Centralni zavod dosegel pri urejanju šolskih mlečnih kuhinj, in pri uvajanju pouka o gospodinjstvu v osemletke.

Zlasti pomembni pa so uspehi pri izdajanju priročne literature o gospodinjstvu, saj so doslej izdali že blizu milijon iz-

vodov periodike in raznih brošur. Prek okrajnih zavodov in občinskih centrov so priredili zadnje čase okrog 3 tisoč tečajev, seminarjev in demonstracij s 60 tisoč udeleženkami. Prva leta je bilo več kuharskih tečajev, na katerih so učili kuhati le bolj za razna slavlja, namesto da bi učili ljudi, kako naj se vsak dan hrani, za kar se je zavod že spet začel zavzemati. Zdej prirejuje več specializiranih tečajev. Na primer o uporabi mleka, o shranjevanju in konserviranju sadja za zimo itd. Centralni zavod tako vprisanja prouči, nato pa jih obdelava s strokovnjaki okrajnih zavodov in občinskih centrov, ki potem vodijo seminarje in tečaje. Posebne tečaje in seminarje prirejuje še za osebe raznih internatskih kuhinj in obratov družbene prehrane.

To je le skop podoba dela, ki ga je opravil zavod doslej. Zeleti pa bi bilo, da bi svoje znanstvene ugotovitve še bolj podprli s praktičnimi dokazi.

Vlado Jarc

V neposredni bližini žičnice na Polhorju je letos zraslo pet takihle hišice. V vsaki je prostora za štiri osebe in člani mariborskih delovnih kolektivov se lahko odbejo na občinskih sindikalni svet Maribor-Center, ki jim hišice odda v najem po 240 dinarjev na dan. Do hišice je napeljan vodovod, vsaka pa ima tudi električno razsvetljavo in kurjavo. Poleg hišice je postavljena še posebna zgradba, kjer so sanitarije in kuhinja. Predvidevajo, da si bodo posamezni delovni kolektivi postavili tam v bližini kar celo naselje takšnih in podobnih počitniških hišic, saj vodo in elektriko sedaj že imajo, kar bo graditev še poenostavilo.

Obrat, ki zaostaja

Minul teden je bila v podjetju »Javor« v Pivki seja delavskega sveta. Razpravljali so o delu osrednjega in obratnih delavskih svetih, ter o nekaterih problemih gospodarjenja. Iz podrobnejših podatkov bi lahko razbrali, da so v tovarni vezanih plošč in furnirja »Javor« v Pivki v prvem polletju dosegli te-le proizvodne uspehe: v obratu Pivki so izpolnili proizvodni načrt s 118 odstotki v obratu v Prestranku s 113 odstotki in v obratu v Bači s 88 odstotki. Prva dva obrata sta bila v prvem polletju preteklega leta že skoraj obnovljena, tako da sta pričela v drugem polletju z redno proizvodnjo, medtem ko se je letos proizvodnja v obeh obratih že popolnoma normalizirala, kar je vplivalo na večjo proizvodnjo.

V obratu v Bači v letošnjem letu niso izpolnili svojih nalog čepov so zapolnili še nekaj novih delavcev (na delo so sprejeli 11,3% več delavcev). Za neizpolnitev polletnega plana je več vzrokov. V tem obratu pri manjkajo precej višjeja, in srednjega strokovnega kadra. V obratu stalno menjaajo proizvodnjo artiklov, zato tudi organizacija dela ni do kraja izpeljana.

Tovariši v obratu Bač poudarjajo, da jim v pretekli dobi osrednji delavski svet in uprava podjetja nista nudila dovolj strokovne in druge pomoči. To da iz razprave na seji delavskega sveta bi lahko spoznali, da so takemu stanju botrovali še drugi činitelji. Naj to utemeljimo!

Kmalu potem, ko so Bač priključili podjetju »Javor«, so uvideli, da bodo morali v tem

obratu preusmeriti proizvodnjo. Nabavili so nove stroje in polagoma so obrat začeli spreminjati v galanterijski. Pričeli so izdelovati najprej ležalne stole, potem vrtno, nato sobne stole, sušilnike itd. Te izdelke so prodajali v 100 tisočih kosih. Toda ko so svoje izdelke prodali kupcu, se ta, vsaj običajno je bilo tako, ni več oglašil. Ob tem je mogoče le to, da so stoli dragi oziroma slabe kakovosti.

O kakovosti svojih proizvodov so v obratu Bač še premalo razpravljali. Osrednji delavski svet pa tudi uprava podjetja sta večkrat opozarjala obrat na mnogoterne napake. Trajalo je precej časa preden so jih odpravili. Na primer nek vodilni tovaril je opozoril obratovodstvo, da bi kazalo poenostaviti delo s šablono, toda naletel je na gluha ušesa in šele čez čas so njegov nasvet upoštevali. Ali pa norme, skoraj do meseca julija norm niso uvedli v tretjem obratu. Precej strojev je neizkoriščenih ali pa na njih delavci delajo le nekaj ur. Polno je takih slabosti, ki bi jih lahko odpravili znotraj obrata. Na sestankih obratnega delavskega sveta in sindikalne organizacije bi morali poudariti razloge, zaradi katerih pada delovna storilnost in kvaliteta izdelkov. Slej ko prej bodo morali tudi prenehati s prekomernim zaposlovanjem delovne sile. Odločiti se bodo morali za določeno vrsto izdelkov, ki naj bi jih polagoma začeli kvalitetno izdelovati in z njimi osvojili tržišče.

Osrednji delavski svet je polnoma pravilno ravnal, ko je letos sklenil, naj se obrat po-

stavi na svoje noge. V vseh teh letih sta mu oba obrata pomagala precej, morda celo več, kot pa je bila njuna dolžnost. Zdej je vse odvisno od prizadevnosti in gospodarjenja delavcev v Bači, koliko bodo pri gospodarilni in koliko sredstev bodo tudi lahko razdelili.

V »Javorju« v Pivki je morda že dozorel čas, da bi uvedli samostojne ekonomske enote in hkrati s tem začeli nagradjevati po enoti proizvoda. Obratnim delavskim svetom, ki imajo zdaj bolj ali manj posvetovalni značaj, bi lahko dali osnovo za gospodarjenje. Ko bo obrat Bač tudi samostojna ekonomska enota, se bodo delavci v tem obratu znašli v popolnoma drugem položaju. Morda jim takrat ne bo več kazalo, da bodo na njemali nove delavce, da bodo ostali stroji neizkoriščeni, da bodo naraščali bolezenski in drugi izostanki itd.

Takšne občasne razprave bi morali tudi drugi delavski sveti v drugih kolektivih večkrat prirediti. Saj bi le-te pripomogle, da bi mnogoterne napake lahko v gospodarskih organizacijah odpravili še ob pravem času.

N. B.

POPRAVEK

V predzadnji številki našega lista je tiskarski skrajni vtiskni svojo prste v članek »Majomaren odno do delovne zaščite«, kjer je bilo govora o nesrečah pri delu na področju kranjskega okruga. Tako je nastala neljubna pomota, čes da v jesenski žetvi, kranjska »iskrie«, »tiskani« in drugod nimajo dobro urejene higienske-tehnične zaščite dela, v resnici pa bi se moral stavek glasiti, da v teh podjetjih imajo dobro urejeno to zaščito službo. Bralec prosimo, naj nam pomoto oprotijo.

PRAVNI NASVETI

OSS, Kranj: Po katerih predpisih izgubi delavec pravico do troškega dodatka, če je kaznovan z disciplinskim odpustom na podlagi katerega zakona izgubi pravico do rednega letnega dopusta? — **Odgovor:** V 1. členu uredbe o otroškem dodatku so naštet primeri, kdaj hranja delavec pravico do prejemanja otroškega dodatka, če ni več v delovnem razmerju. Iz te določbe sledi, da delavec z dnem, ko postane disciplinski odpust pravno močan in ko mu zaradi tega preneha delovno razmerje, izgubi tudi pravico do otroškega dodatka. Kvalificirani delavci tu pravico zopet pridobijo v smislu 27. člena cit. uredbe, čim se zopet zaposle v rednem delovnem razmerju, ostali pa le, če se najkasneje v tridesetih dneh po prenehanju delovnega razmerja zaradi odpusta zopet zaposle. Če ne, morajo izpolniti predpisani čakalni staž. Če delavec pred disciplinskim odpustom še ni izkoristil rednega letnega dopusta, ne more uveljavljati pravice do rednega letnega dopusta v drugem podjetju niti ne more zahtevati odškodnine za neizkoriščen dopust. V 36. členu zakona o delovnih razmerjih so naštet primeri, kdaj mora dobiti delavec redni dopust pred prenehanjem delovnega razmerja in kdaj ima pravico do nadomestila za neizrabljen dopust. Tu odpust ni omenjen, temveč samo odpoved in sporazum. Čim pa poteče od izvršene kazni disciplinskega dopusta več kot 15 dni, ne da bi dobil odpusteni delavec novo zaposlitev v rednem delovnem razmerju, mora v smislu 27. člena cit. zakona izpolniti dobi 11 meseč, ne neprekinjene zaposlitve, da si zopet pridobi pravico do rednega dopusta. V vseh dotedajšnjih uredbah, ki so urejale plače delavcev gospodarskih organizacij, so bile določbe, da de-

lavci izgubijo pravico do plače iz dobička, če njegovo delovno razmerje preneha z disciplinskim odpustom (glej n. pr. 69. člen lanske uredbe o plačah). Te določbe so prevzele vse gospodarske organizacije v svoje tarifne pravilnike zlasti še, ker so marsikje uveljavili tako izgubo te pravice še pred tem predpisi. Zakon o delovnih razmerjih izrecno take določbe res nima. Toda v 205. členu je določeno, da lahko gospodarska organizacija predpiše za to, da bi delavec mogel dobiti delovnega dohodka, tudi pogoje, ki temeljijo na izpolnjevanju obveznosti iz delovnega razmerja. To je z drugimi besedami povedano smiselno isto kot v prejšnjih določbah, samo s to razliko, da je konkretna odločitev o tem prepuščena delavskemu svetom. Ker pa so take določbe že v sedanjih tarifnih pravilnikih, je torej tudi izguba dela osebnega dohodka zaradi nediscipliniranosti, katere posledica je prenehanje delovnega razmerja na podlagi disciplinskega dopusta, oprta na 205. čl. cit. zakona.

RUNO, Tržič: V podjetju ne veste, ali ima delavec pravico do plače iz dobička tudi tedaj, ko je odsoten zaradi bolezni. — **Odgovor:** Čeprav ni več »plač iz dobička«, gospodarke organizacije še vedno obračunavajo osebne dohodke posebej po tarifnih postavkah in posebej osebne dohodke nad tarifnimi postavkami. Zaradi tega je treba pri obračunavanju teh osebnih dohodkov, ali — če rečemo po starem — »plač iz dobička«, še vedno upoštevati 23. člen zakona o zdravstvenem zavarovanju delavcev. Pravite, da Vas moti naš odgovor, objavljen v 34. št. Naj Vas ne moti, ker se ne nanaša na tak primer, kot ga opisujete. V Zakonu še vedno velja pravilo 23. čl. cit. zakona.

SAP SAP TURIST BIRO

Vas vabi s seboj

- Avtobusno-turistično podjetje SAP-TURIST BIRO v Ljubljani prireja s svojimi udobnimi turističnimi avtobusi ENODNEVNE IN DVO-DNEVNE IZLETE V TRST, BENETKE IN V DRUGE ZANIMIVE KRAJE. Po vaši želji vam organizira tudi razne druge izlete po Slovenji, Jugoslaviji in inozemstvu.
- VSE INFORMACIJE VAM DAJETA POSLOVALNICE V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 17 IN TITOVA 38, TEL. 30-647 IN 32-771.
- Če si želite ogledati razne kraje doma in v inozemstvu, se obrnite na SAP-TURIST BIRO v Ljubljani in zadovoljni boste! Izkoristite zlasti lepe jesenske dneve za izlete in popotovanja svojih članov po domovini in tujini!

Z OBISKA V ZAHODNEM BERLINU IN BRUXELLESU

Vzgoja sindikalnih kadrov v tujini

Piše: Tilka Blaha

II.

Dobrišen del vzgoje sindikalnih kadrov v zahodnem Berlinu je prevzel naše sindikalni Inštitut za vprašanja racionalizacije. Pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu se poslužuje predvsem izsledkov in analiz državnega zavoda za racionalizacijo (nazvanega Rationalisierungs Kuratorium der deutschen Wirtschaft). Medtem ko ta Zavod proučuje predvsem tehnološke probleme proizvodnosti in racionalizacije in s praktičnimi nasveti pomaga podjetjem reševati posamezne naloge s tega področja, pa sindikalni inštitut predvsem proučuje sociološke in psihološke posledice racionalizacije. Da bi delavce zaščiti pred posledicami racionalizacije in da bi predvsem sindikalne voditelje usposobil za to, da bi si delavci z večjo proizvodnostjo priporočili tudi višjo življenjsko raven in boljše delovne pogoje, prireja inštitut bodisi v sindikalni šoli ali pa samostojno letno več kot 75 različnih seminarjev, ki se jih udeležijo nad 3000 sindikalnih voditeljev. Tečaje, ki so bodisi eno do dvotedenski celodnevni, večerni ali weekend prirejuje ločeno po posameznih industrijskih strokah, da lahko podrobneje obdelajo posebnosti posameznih strok. Za vzgojno-izobraževalno delo skrbita v inštitutu 2 stalno nameščena sodelavca in 20 stalnih honorarnih predavateljev, ki razen na rednih tečajih in seminarjih predavajo tudi delavcem po posameznih podjetjih. Vse stroške tečajev, oskrbo slušateljev in nadomestilo za izgubljen delovni čas plača sindikalna organizacija. Prav tako kot sindikalna šola se tudi sindikalni inštitut za vprašanja racionalizacije poslužuje pri vzgojno-izobraževalnem delu številnih pozoril in učnih pripomočkov. Za vsa-

ko učno enoto uporabljajo lične grafikone, sheme in ilustracije. Tako šola kot inštitut imata bogato strokovno knjižnico z vsemi znanstvenimi deli s tega področja. Inštitut izdaja tudi sam mnogo strokovnih priročnikov in poljudno znanstvenih del.

Posebno mesto v vzgoji sindikalnih kadrov ter delavcev in uslužbencev iz gospodarstva in uprave ima posebna večerna visoka šola — Inštitut za gospodarske vede (Hochschul-Institut für Wirtschaftskunde). Ta šola je bila ustanovljena leta 1946 kot preostanek svetovno znane berlinske ekonomske visoke šole. Ta se je namreč v tem času vključila kot Ekonomska fakulteta v Humboldtovo univerzo v vzhodnem Berlinu — v zahodnem Berlinu pa se je razvila v poseben tip inštituta, ki se po programu, ciljih in slušateljskih razlikuje od redne ekonomske fakultete. Po svojem položaju je inštitut zvezni člen med redno ekonomsko fakulteto in strokovnimi inštituti. V inštitutu študirajo predvsem že zaposleni praktiki iz gospodarstva in uprave, ki se v večernih tečajih lahko usposabljajo za določen poklic v gospodarstvu ali pa si pridobijo splošno ekonomsko znanje. Inštitut ne skuša vzgajati znanstvenike, temveč posreduje delavcem in uslužbencem predvsem tista ekonomska, pravna in strokovna znanja, ki so jim potrebna v praksi. Zato razen univerzitetnih profesorjev predavajo tudi strokovnjaki iz gospodarstva in javne uprave. Za vpis v inštitut ni predpisana nikakršna formalna predizobrazba. V posamezne tečaje in seminarje se lahko vpiše vsakdo, ki se zanima za posamezna področja. Zaradi lažjega razumevanja snovi in samostojnega študija pa priporočajo slušateljem, da si pred vpisom v inštitut pridob-

osnovno splošno in ekonomsko izobrazbo, za študij določene stroke pa priporočajo tudi dovoljno poklicno znanje in prakso.

Študij je organiziran po principu visokošolskega študija. Učni program gradijo na najnovejših izsledkih znanosti ter gospodarske in finančne zakonodaje, pri čemer posebej pozornost posredujejo v praksi. Slušatelji se vpišejo po programu v poljudne tečaje oziroma seminarje (izbirajo lahko med naslednjimi: ekonomska podjetja, narodno gospodarstvo, pravo in davčna politika).

Ob vpisu vplača vsak slušatelj določeno vpisnino (od 7,5 do 75 mark — odvisno od obseznosti programa). Vsak slušatelj dobi vstopnico za obisk predavanj, ob vsaki učni uri pa nadzoruje udeležbo.

Slušatelji imajo razne posamezne strokovnih izpitov, ki jim dajejo poklicne kvalifikacije, po 4 semestrskih študiju ekonomskih ved možnost opraviiti zaključni izpit. To do- slej še ni javno priznan, vendar se pogajajo za to, da bi se opravljeni izpiti na tem inštitutu priznali tudi ob prehodu na redne ekonomske fakultete. Za izpite se sicer običajno prijavljajo le malo slušateljev (okoli 5 odstotkov vpisanih), vendar predstavlja inštitut s svojim 1500 slušatelji v semestru največjo tovrstno izobraževalno ustanovo za odrasle v Nemčiji.

Mimo rednih predavanj po določenem sistematičnem programu pa organizira inštitut še posebne oblike študija — tako imenovane delovne skupine za vodstveni kader v podjetjih. V teh delovnih skupinah se zbirajo gospodarski strokovnjaki berlinskih podjetij razpravljajo z vodilnimi podjetniki in gospodarstveniki o različnih ekonomskih vprašanjih. Delo te sku-

pine vodi poseben svet, sestavljen iz pomembnih gospodarskih osebnosti.

Na pobudo sindikalne organizacije organizira inštitut tudi posebne tečaje iz ekonomske podjetja za sindikalne voditelje ter za predstavnike sindikatov v tovarniških svetih in delovnih odborih. Namen teh tečajev je usposobiti delavce za aktivno izpolnjevanje pravic in dolžnosti, ki jih nemški delavec daje ustavni zakon o podjetjih. Na inštitutu v posebnih delovnih skupinah tudi organizirajo srečanja delavcev z uglednimi sindikalnimi voditelji ter vodilnimi gospodarskimi strokovnjaki iz Berlina. Zahodne Nemčije ter inozemstva.

Inštitut prevzema nase kot berlinska delovna ustanova (več kot 90 odstotkov finančnih sredstev dobiva namreč od delovne vlade) še eno odgovorno nalogo. Skupno z gospodarskimi ministrstvi delovne vlade prireja informativna predavanja o predvidenih novih zakonih in gospodarskih ukrepih vlade in tako širi v javnosti zanimanje za zakonodajno dejavnost oblasti. S takimi predavanji skuša inštitut utrditi zveze med gospodarstvom in državo. Program inštituta izrazen čvrsto postavljenih programov rednih tečajev in seminarjev se zato stalno izpolnjuje, pri čemer razen aktualnih problemov upoštevajo tudi želje in predloge slušateljev.

Za bežen poodek vzgoje sindikalnih kadrov v zahodnem Berlinu kaže veliko skrb sindikatov za sistematično vzgojo sindikalnega kadra. Vendar je ta skrb namenjena predvsem poklicnim sindikalnim voditeljem, manjša pa je pri tem udeležba amaterskih sindikalnih odbornikov. Prav tako ne skrb posebej za izobraževanje delavcev, temveč prepuščajo to državnim izobraževalnim ustanovam. (Se nadaljuje)

ORGANIZATOR

Zavod za organizacijo in tehniko poslovanja LJUBLJANA, TITOVA 33 — telefon 31-416, prireja:

TEČAJ ZA VODJE KOMERCIALNIH ODDELKOV

Tematika enotedenskega tečaja posega v interno organizacijo komercialnega poslovanja, administrativno tehniko in problematiko organizacije blagovnega prometa. Tečaj je namenjen šefom komercialnih sektorjev in vodjem nabavnih ter prodajnih oddelkov.

TEČAJ ZA EKONOMSKO ORGANIZACIJSKO IZPOLNITEV VIŠJEGA TEHNIČ. KADRA

Namen tega enotedenskega tečaja je, da seznanijo glavne inženirje, obratne inženirje, šefe priprav dela in obratovodje večjih proizvodnih enot s problematiko internega gospodarjenja in ostalimi ekonomsko-organizacijskimi ukrepi, pri katerih morajo v svojem podjetju aktivno sodelovati.

Tečaji bodo v drugi polovici novembra in decembra v Bohinju.

Gospodarske organizacije, ki še niso prejele razpisa in programa tečajev, naj se obrnejo takoj na upravo zavoda »Organizator«.

Ali bo takšna kratkovidnost res še dolgo trajala?

V zadnji številki Delavske enotnosti smo govorili o najvažnejših nalogah prosvetnih društev pred občinskimi zbori. Omenili smo, da je glavna naloga prosvetnih društev, da skrbijo za izobrazbo svojih članov. V današnjem sestavku pa se bomo za hip pomudili pri treh prosvetnih društvih na Stajerskem in si ogledali kako pri njih skrbijo za knjižnice.

Odvračam zdi ponavljati stare resnice o vzgojnem pomenu knjig, ki tako rada obleti ušesa naših prosvetnih društev. Tokrat bomo poizkusili stvar oceniti z druge, praktične strani. Morda bomo imeli v tem več uspeha.

Vzemimo za primer godbo in knjižnico v Slovenski Bistrici. Knjižnica bo letos praznovala 50. obletnico ustanovitve, godba pa že tudi dolgo deluje. Letos je godba dobila od kolektivne tovarne Impol preko milijon dinarjev podpore, knjižnica pa niti dinarja. Občinski ljudski odbor ji je v proračunu zagotovil 300 tisoč dinarjev, ker pa proračuna, odnosno dohodkov ni bilo, kot so pričakovali, so knjižnici obljubili zmanjšati na 100 tisoč dinarjev. Kaj lahko se zgodi, da bo ob koncu leta morala živeti knjižnica le od obiljub kot vsa prejšnja leta.

Ne nameravam zmanjševati pomena godbe na pihala, posebno ne tistih, ki dobro delujejo. Kljub temu pa trdim, da bi delovni kolektiv Impola ne smel biti tako velikodušen do godcev in tako skopuški do knjižnice. Pa poglejmo, kaj je lansko leto storila knjižnica, ki je dobila samo od Zveze borcev 20 tisoč dinarjev pomoči. V letu 1957 si je 408 izposojevalcev izposodilo 8199 knjig. Ob 20.000 dinarjih podpore je knjižnica ustvarila 46.000 dinarjev lastnih dohodkov, kar je izjemno in nenavadno. Izkušnje v knjižničarstvu namreč kažejo, da lahko izposojevalnina krije do 30 odstotkov dohodkov, ostalo pa mora kriti subvencija. In še to razmerje velja za velike knjižnice.

Z 8199 izposojenimi knjigami se knjižnica v Slovenski Bistrici uvršča med najboljše javne ljudske knjižnice v Sloveniji. S tem je upokojena učiteljica Marija Goričan, ki vodi knjižnico že več časa po osvoboditvi, storila prebivalcem Slovenske Bistrice neprecenljivo uslugo. Letos je zaradi starosti to breme prelozila na mlajše moči, ki pa jim sprva nerazumevanja že upada pogum. Zakaj pravimo

breme, ko pa hkrati propagiramo razvoj knjižnic? To pravi- mo zato, ker je nesubvencionirana knjižnica veliko breme za knjižničarja, ki ne more ustre- či bralcem in jih zato počasi izgublja. Knjižnica v Slovenski Bistrici ima vpisanih nad 1500 bralcev, ki pa so polagoma od- padali zaradi premajhnega iz- bora knjig, saj njena zaloga premore nekaj nad 2.400 zvez- kov. Zato izposojajo po največ tri knjige na 14 dni. To je po- vsem razumljivo, če pomislimo, da je preko 400 izposojevalcev v letošnjem letu dobilo na raz- polago le 47 novih knjig, od te- ga je 15 še neplačanih. Kako naj potem takem raste zaniman- je za branje knjig?

Za pa si istih vprašanj ne zastavlja občinski ljudski od- bor, občinski sindikalni svet niti Svoboda, ki upravlja s knjižnico. Čeprav razumemo denarne težave Svobode, smo vseeno prepričani, da bi lahko pokazala vsaj malo razumevan- ja.

V življenju je včasih never- jetno težko dopovedati ljudem najbolj enostavne resnice. Pa poglejmo, kako se kaže ta res- nica v knjižničarstvu?

Zapisi smo, da ima knjiž- nica 2.400 knjig in 1500 vpisa- nih izposojevalcev. Če bi vseh 1500 izposojevalcev zahtevalo samo po dve knjigi, bi knjiž- nica vsem niti v tej skromni zahtevi ne mogla ustreči. Torej je objektivno nemogoče, da bi imela knjižnica dosti več izpo- sojevalcev, kot jih ima. Vod- stvo Svobode pa o tem ne raz- mišlja. Raje se prepira o tem, kateri od dveh pevovodij, ki jih imajo na razpolago, je pri- mernejši. In tako niti eden ni- ti drugi ne vodi pevskega zbo- ra. Ali ne bi bilo bolj smisel- no, če bi se Svoboda zavzela za knjižnico? V zbor vabijo nove člane, a nimajo dovolj uspeha, iz knjižnice pa jih odganjajo, ker zanje ne skrbijo.

Tako doživljamo v našem de- lu protislovja. Krčevito se okle- pamo nečesa, kar nam polzi iz rok, zatajujemo pa tisto, kar bi nam z majhnim naporom da- jalo najbogatejše sadove. Ali bo takšna kratkovidnost res še dolgo trajala?

Nič bolj razvešeljiva ni zgod- ba v Dravogradu. Dve knjižnici imajo. Ena od teh, občinska, je zaključena, kot bi rekel Cankar, z devetero zapahi, medtem ko se druga, sindikal- na, stiska v majhni izbi, veliki dvakrat dva metra. V tej knjižnici sem doživel najlepši, a hkrati najbolj žalosten trenu- tek v mojem prosvetnem delo- vanju. Zvedel sem namreč, da živi v Dravogradu železničar Ivan Praprotnik, ki tudi sam kupuje knjige za javno knjiž- nico. Kolikor je ta primer za naše amaterje vzpodbuden, to- liko je tudi sramoten za ob- čino in organizacijo v Dravo- gradu, ki tej knjižnici ne nudi- jo nobene pomoči. Osem let vodi železničar Praprotnik to knjižnico. Ko jo je sprejel, je imela nekaj nad 200 knjig, dan- es jih pa ima 1.200. Vseh osem let, odkar vodi knjižnico, ni do- bil niti pettisoč dinarjev. Vse, kar je ustvaril, je moral dobe- sedno izprostiti od posamezni- kov, ki so pokazali za razvoj knjižnice več razumevanja kot pa organizacije. Prepričan, da bo v letošnjem letu uspel dobi- ti od Železniškega transportne- ga podjetja nekaj pomoči, ker je bil lani baže prepozen, se je

zadolžil pri založbi »Obzorja« za 35 tisoč dinarjev. Pisal je na vse mogoče strani, oglašil se je tudi na občini, pa so mu rekli, da jim primanjkuje denarja še za bolj važne stvari kot je knjižnica. Razumljivo je, da Praprotniku upada pogum in da bo vse skupaj pustil pri mi- ru. Tako se bo tudi v našem času najbrž končal življenjski idealista Praprotnika v knjiž- nici s tem, da jo bo zapustil, ker njegovih prošelj za knjiž- nico nihče ne usliši. V knjiž- nici sem prebral tudi ganljivi- lepak, ki ga kljub stiličnim nap- akam posredujejo bralcem Delavske enotnosti.

Povemo naj še to, da ima knjižnica blizu 300 izposojeval- cev, ki so v lanskem letu izpo- sodili preko 4000 knjig.

Povsem drugačno pa je ra- zumevanje v Crni na Koroškem, v občini, ki je prispeva- la za knjižnico v tem letu 1.200.000 dinarjev. Ob tem pa se nam vsiljuje naslednje primerjave:

V čem je pravzaprav razli- ka med tremi občinskimi, ki imajo sicer različne dohodka, vendar ta razlika v nobenem pogledu ne bi smela biti to- likšna, da bi neke lahko pod- pirali poklicno knjižnico, drug- je pa ne morejo dati za knjiž- nico niti belica. Lahko bi na- vedli še obilo podobnih prime- rov. Tudi pri njih bi lahko u- gotovili, da niso zgolj materi- alne težave edina zavora za razvoj prosvetnega dela, mar- v

več da je rešitev številnih na- log odvisna od razumevanja in podpore ljudi. Tako se je pred- sednik Svobode v Crni tovariš Radovič zavzel za knjižnico pri občinskem ljudskem odboru je našel razumevanje.

Zakaj tudi Svoboda v Sloven- ski Bistrici in Dravogradu tega nista storili? Predvsem zato, ker smatrata manj važne stvari za bistvene, vse ostalo pa temu zgolj nameček. Vsi »svobodar- ji«, ki tako mislijo, so na na- pačni poti. Izhodišče za našo javnost mora biti očitene vpli- vna, ki ga ima določena dejav- nost na izobrazbo, na duhovno bogatenje naših ljudi. Če bomo stvari realno ocenjevali s teh vidikov, potem zanesljivo ne bo- mo ponavljali starih napak.

Vinko Trinkaas

Bliže k potrebam občinstva

Občni zbor DPD Svobode Loke-Kisovec

cija je lani naštudirala le eno samostojno delo — »Jezičnega doktorja« — razen tega pa je z mladinsko skupino pripravila veseli večer ter z njima gos- tovala tudi izven domačega kraja. Mimo nastopov domačih skupin so v pretekli sezoni or- ganizirali tudi več gostovanj okoliških amaterskih igralskih skupin ter celjskega poklicnega gledališča. To jim je tudi po- magalo organizirati tečaj o os-

novnih pojmih igranja za člane dramske sekcije.

Delo vseh sekcij Svobode se je zlasti poživilo ob razvitu društvenega prapora, ko so se temeljito pripravile za štiri- dnevni kulturni program. Ome- nit je treba tudi delo pevskega zbora, ki je letos praznoval 30- letnico svojega obstoja in je ob tem jubileju priredil samo- stojen koncert. Društvo je s po- močjo drugih organizacij uspe- lo urediti ob knjižnici tudi čital- nico, kjer imajo bralci na voljo dnevne časopise in domače re- vije. Medtem ko so imeli v prejšnjih letih tudi redna pre- davanja, so imeli lani le preda- vanje o socialnem zavarovanju, čeprav je zanimanje za to vrsto izobraževanja med prebivalci dokaj veliko.

Razprava na občnem zboru pa je odkrila tudi nekatere splošne probleme naših kulturno prosvetnih društev. Na ob- nem zboru so ugotavljali, da z dosedanjim načinom in oblika- mi dela ne morejo več nade- ljevati. Zanimanja za udejstvo- vanje v posameznih sekcijah je zlasti med mladino vse manj — člani neradi prihajajo na vaje in so nedisciplinirani. Priredit- ve domačih sekcij privabljajo tudi manj obiskovalcev kot gos- tovanja tujih, kvalitetnejših skupin. Ljudje žele poslušati in gledati znane ansamble. Mladj pa žele tudi več zabave, ki je ne v društvu ne izven njega ne morejo dobiti nikjer.

Za tako stanje je mnogo o- objektivnih vzrokov — pomanj- kanje prostorov ter premalo finančnih sredstev in dobrega vodstvenega ter strokovnega kadra. Da bi vsaj delno rešili zadnji problem, so poslali na režiserski tečaj pri Delavskem odboru mlajšega režiserja, ki bo vodil mladinsko sekcijo, na pevovodski tečaj pa bodo posla- li pevovodjo-amaterja, ki mu za vodstvo zbora manjka pred- vsem teoretičnega znanja. Ne glede na to pa so tudi na ob- nem zboru ugotovili, da bo treba delo društva v marsičem spremeniti, če bodo hoteli za- dovoljiti potrebe in želje ob- činstva. Skoda, da upravni od- bor ni pripravil za občni zbor programa za bodočo sezono, ker bi se ob tem gotovo razvila ži- valnejša razprava in bi člani verjetno dali več koristnih predlogov, kako naj bi delo v novi sezoni bolj šlo. Tako so na občnem zboru bolj ugo- tavljali slabosti in težave pri delu, premalo pa so se pogo- vorili o tem, kako jih pre- magati.

Mnogo so tudi razpravljali o sodelovanju med posameznimi društvii, zlasti o sodelovanju s športnim društvom, ki vklju- čuje mnogo članov Svobode. Zaradi neurejenih formalnosti pri plačevanju članarine, pri čemer gre nekaterim le zato, da bi dobili čimveč finančnih

Stane Vrtič

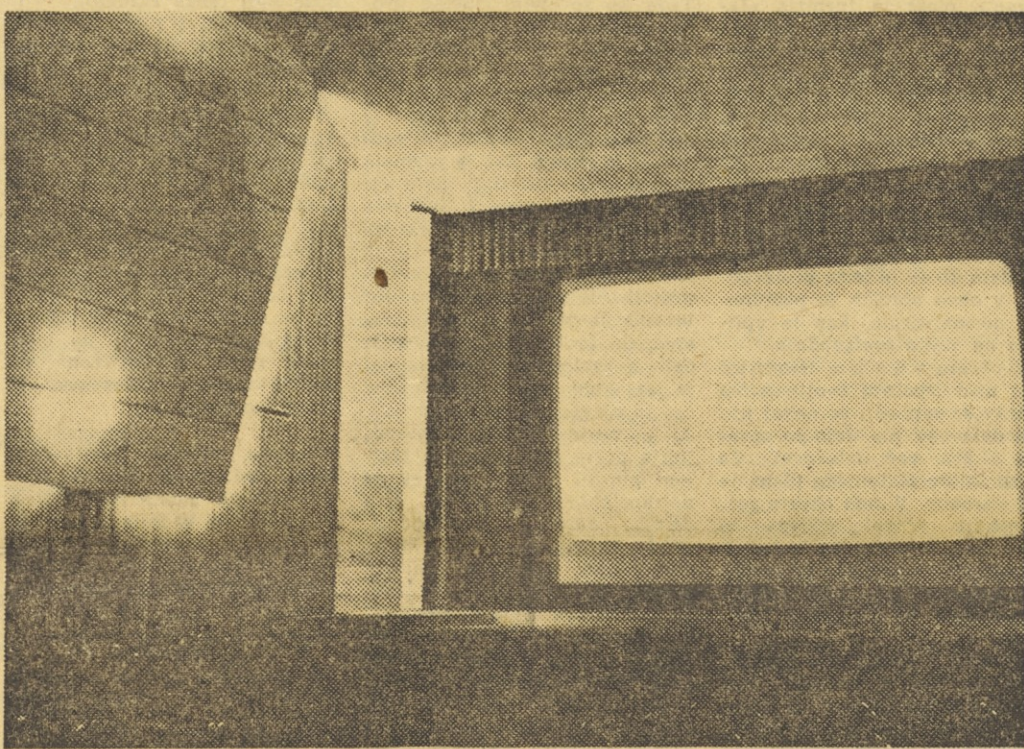
LJUDSKA UNIVERZA — LJUBLJANA

Dopisni tečaji

Kakor vsako leto prireja Ljudska univerza tudi letos dopisne tečaje, ki imajo namen pomagati delovnim ljudem razširiti njihovo obzorje in jim nuditi dopolnilno po- šolsko izobrazbo. S tem namenom prireja Ljudska uni- verza sledeče tečaje:

1. Dopisni tečaj iz osnov knjigovodstva (za začetnike);
2. Dopisni tečaj višje stopnje knjigovodstva za pro- izvodne panoge (podjetja in obrati);
3. Dopisni tečaj višje stopnje knjigovodstva za trgo- vino in gostinstvo;
4. Dopisni tečaj iz knjigovodstva za zadrage, ki se deli na začetni tečaj, na prvi nadaljevalni tečaj in na drugi nadaljevalni tečaj. Vsa učna snov je prirejena izključno za zadržno gospodarstvo.
5. Dopisni tečaj iz poslovne korespondence in ko- mercialnega poslovanja.

Prijave za vse tečaje sprejema Uprava Ljudske uni- verze, Ljubljana, Cankarjeva 5-III. Tudi vse potrebne informacije dobite tam. Rok prijave je do konca oktobra.

S tole kino dvorano se Rušani zares lahko postavijo! Iz stare dvorane so zgradili novo, povsem sodobno opremljeno, kar je stalo okoli sedem milijonov dinarjev. Preureditev je plačal delovni kolektiv Tovarne dušika. Sedaj pa finansira ta kolektiv še gradnjo nove telovadnice, ki bo slu- žila društvu Partizan in pa šoli, saj bo postavljena tik ob njej. V zgradbi bodo tudi društveni prostori. Nova telovadnica v Rušah naj bi bila po načrtu gotova že do konca letošnjega leta.

Ustanovili bodo izobraževalno središče

Posvetovanje o izobraževanju odraslih v Celju

Pred nedavnim je bilo v Ce- lju posvetovanje o izobraževa- nju odraslih. Organizirala ga je tamošnja Ljudska univerza in nanj povabila zastopnike vseh občinskih središč v celj- skem okraju.

V okviru celjske Ljudske uni- verzne je dlje časa obstajalo večerna delavska gimnazija, šola za starše in tečaji za tuje jezike. Razen tega je ljudska univerza v minulih sezonah or- ganizirala vrsto predavanj. Pri svojem dosedanjem izobraže- valnem delu pa je seveda zade- vala ob razne težave, ki jih tu- di poslej ne bo mogoče na mah rešiti. Zlasti primanjkuje kad- rov, s katerimi bi lahko vso sezono zanesljivo računala. Na razpis tečajev za tuje jezike se je prijavilo okrog 60 ljudi, pre- davateljev pa še niso uspeli za- gotoviti.

Razprava po poročilu prof. Jakhla o delu Ljudske univerze je pokazala, da v posameznih občinah še niso premaknili izo- braževanja odraslih z mrtve točke. Čeravno marsikje ne manjka dobre volje, jim še ni uspelo organizirati delo v tej smeri. Borijo se z vrsto težav, med drugimi je ena največjih ta, da jim primanjkuje ljudi, ki bi utegnili predavati in delati na tem področju. Zaradi tega so prisotni menili, da mora biti v prihodnje izobraževanje odras- lih sistematično in organizira- no, in sicer vse leto. Pokazala se je tudi potreba po večji ko- ordinaciji, posamezne množič- ne organizacije, ki se bavijo s tem delom, naj bi se med se- boj posvetovala, kajti le tako bo bogote doseči večji delovni učinek. Končno so navzoči skle- nili, da bodo v Celju organi- zirali okrajno izobraževalno sre- dišče in se vsi vključili v pri- pripravljalni odbor za ustano- vitev tega.

Obravnavali so še vprašanja: Kakšne metode so najprimer- nejše za izobraževanje odraslih in kakšnih oblik naj bi se po-

ALOJZ GRADNIK (roj. 1882 v Medani) je eden največjih slovenskih pesnikov. Izdal je vrsto pesniških zbirk, med njimi Padajoče zvezde, Pot bolesti, De profundis, Svetle samote, Večni stu- denci itd. Pred nekaj leti je izšel izbor nje- govih pesmi pod naslovom »Harja v vetru«. - Gradnik je objavil tudi številne prevode tujih pesnikov.

Besede iz groba

V SPOMIN M. S.

Ze mesec sem tu, na dnu te jame
črne. Kod, o, kod si hodil dragi,
da tako dolgo nisi mislil name?

Kako sem čakala te! Sneg me beli
pokril je. V mrzlih rokah so zveneli

mi tvoji nageljni in spet močilo
deževje grob je moj, a ni te bilo.

Potem, ko so po dolgi, dolgi zimi
semena kilisa, sem hotela z njimi
ven, ven, vsa trudna od pričakovanja.

Zdaj si prišel ko zopet pomlad sanja
in spet gorijo tiste zvezde zlate,
ki so sijale v oni sladki noči.
Saj nisem, dragi, nisem huda nate
in vse, prav vse odpušcam ti. Ne joči

sredstev, nastajajo med obemi društvi nesoglasja, ki gredo na škodo udejstvovanja članov ta- ko v enem kot v drugem dru- stvu. S pametnim dogovorom med obema društvii in skupnim planiranjem nekaterih dejav- nosti bi se delo v njih precej izboljšalo.

Ob zaključku so na občnem zboru sklenili, da bodo za no- vo sezono pripravili koledar važnejših prireditvev in proslav, za katere se bodo posamezne sekcije pripravljale skozi vse leto. Še posebno dobro se bodo pripravili za proslavo 40. oblet- nice ustanovitve ZKJ. Novemu odboru, ki ga bo še nadalje vodil prizadevni in poštenoval- ni predsednik Jože Koprivšek, pa so naročili, naj izdela skup- no z vodstvi sekcij podrobnejši program dela društva, pri čem- er naj upošteva potrebe in želje občinstva in društvenih članov.

T. B.

Žalostna statistika

Na minulem zasedanju skup- ščine Okrajnega zavoda za so- cialno zavarovanje v Mariboru so med drugim razpravljali tu- di o higiensko tehnični zaščiti dela. Iz podatkov se da razbrati, da se je pri petletju v prvem pol- letju v mariborskem okraju 4.388 nezgod pri delu. Na skup- ščini so ugotovili, da v mari- borskem okraju raste število obratnih nezgod in tudi število smrtnih nesreč. Podatki kažejo, da se je v letošnjem letu pone- srečilo tudi več vodilnih tova- rišev iz podjetij, to se pravi ti- stih, ki bi morali predvsem opozarjati druge delavce na ne- varnosti pri delu. Največ ne- zgod se je pripetilo v mesecu aprilu in juniju. Kaže, da je to posledica utrujenosti posame- znih delavcev, ker v spomla- denih in letnih mesecih opravljajo razna poljska dela.

V zadnjem času vlagajo go- spodarske organizacije precej sredstev za izboljšanje higen- sko-tehnične zaštite. Lani so v ta namen porabile 490 milijonov din ali 69 milijonov din več kot leta 1956. V letošnjem letu pa so največ sredstev za zaščito namenili v Železarni na Ravn- polu, v mariborski Metalni, Im- polu v Slovenski Bistrici in v tovarni dušika v Rušah. Za HTZ pa so zelo malo denarja namenile tekstilne tovarne, če- prav je v njihovih obratih vsa- ko leto kar precej nesreč.

Skupščina je naposled pripo- ročila, naj bi v šolah čimprej uvedli poseben predmet »Var- nost pri delu«. O delovni zaščiti naj bi razpravljali tudi delav- ski sveti. (O teh problemih je do sedaj razpravljala le delavski svet v Železarni na Ravnah), ki naj bi se zavzeli, da bi v pod- jetjih zaposlili tudi varnostne tehnike.

G. G.

Pred kratkim so na skupščini v Trbovljah razpravljali o hi- giensko tehnični zaščiti pri de- lu in delovnih nezgodah.

Število nesreč je letos v pr- vem polletju (v primerjavi z istim obdobjem lani) naraslo za 25 odstotkov. Skoraj pol delav- cev se je ponesrečilo na rokah, rokah, za estju n na glavi. Precej več nesreč je bilo tudi v trboveljskem rudniku. Zato bodo morali v trboveljskem in hrastniškem obratu izboljšati zaščito. Skupščina je ugotovila, da še v nekaterih podjetjih vse premalo skrbijo za higiensko tehnično zaščito pri delu, zato tudi število nesreč narašča.

B.

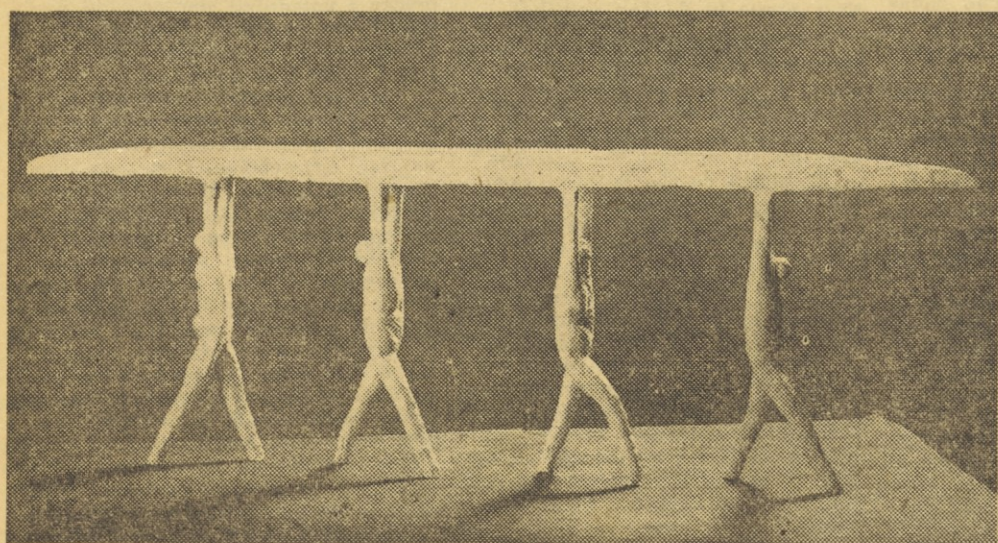
Jeseniška folklorna skupina bo gostovala v Franciji

V Svobodi Toneta Cufarja de- luje poleg dramske sekcije in sekcije amaterskih slikarjev tu- di folklorna skupina. V letoš- njem letu je nastopila ta skupi- na 35-krat in to ne le na Jese- ricah, marveč tudi v Sloven- skem Primorju, na Bledu in po drugih turističnih središčih Slo- venije, pa tudi na mladinski ce- sti Ljubljana—Zagreb. Ker je jeseniški ansambel narodnih ple- sov prejel povabilo naših izse- ljencev za gostovanje v Franci- ji, se 11 plesnih parov skupaj z orkestrom Glasbene šole na Je- senicah pripravljajo, da bodo izse- ljencem v tujini prikazali lepote in pestrost naših narodnih ple- sov.

U. Z.

NOVA GALERIJA

Kipar JANEZ LENASSI se je rodil 1927. leta v Opatiji. Leta 1951 je diplomiral na ljubljanski Akademiji za upodabljajočo umetnost. Pozneje pa je dokončal še specialno šolo pri kiparju Borisu Kalinu.

Kipar Lenassi se je pri ustvarjanju odlo- čil za modernistične prijeme. V njegovih de- lih ni literarne vsebine. Išče le likovno bi- stvo predmeta, živali, ljudi, včasih celo poj- mov. Zato takrat, kadar modelira, vse tisto, kar ni »najnujnejše« za razpoznavanje pred- meta, preze. Njegove plastike so odmaknje- ne od realne predmetnosti in gredo v smer abstrakcije.

Tudi na plastiki »Četverec« ni podrobnosti. Štiri iztegnjene moške figure ki nesejo v vo-

do čoln četverec — kipar jim je odrezal sto- palca, da se zdi, kot da so noge v vodi — so ohranile le najnujnejše. Enoten korak prvih treh med zmoti zadnji, ki ni v koraku s prvimi in daje s tem plastiki življenje. Delo oživljajo tudi različni nagibi glav. Sam ki- par pravi, da si je to plastiko zamislil v na- ravni velikosti in odlito v bron, postavljeno sredi zelenega nasada, nekje, kjer gojijo vo- dne športe, na primer ob Blejskem jezeru, pri- zorišču svetovnih veslaških tekmovanj.

Ali so skladi-rešitev?

Občinski sindikalni svet v Kranju sodi med tiste, ki tudi doslej niso zanemarjali športne dejavnosti v delovnih kolektivih, marveč so jo gojili že vsa minula leta. V mislih imamo predvsem tradicionalna sindikalna športna tekmovanja, ki jih je prirejal občinski svet oziroma njegova telesnokulturna komisija vsako leto na dan mladosti. — Tedaj tekmujejo športniki in športnice iz kranjskih delovnih kolektivov v najrazličnejših športnih panogah — v namiznem tenisu, odbojki, nogometu, streljanju, kegljanju, košarki in malem rokometu ter drugih panogah in igrah. V Kranju so torej poskrbeli za precej pester tekmovalni spored, ki so ga letos že četrtič spravili pod streho. — Športna komisija občinskega sindikalnega sveta je torej tista, ki učinkovito povezuje telesno kulturo v kranjskih delovnih kolektivih.

Član tega odbora je tudi 32-letni elektromechanik tovarne »Iskra« VILI NOVAK, ki ga je svet izbral za delegata na prvem jugoslovanskem kongresu telesne kulture v Beogradu. — Izbra je navrgla to častno nalogo prav tovarišu Novaku, ki ne pozna zelo dobro samo športa v tovarni »Iskra« in drugih kranjskih delovnih kolektivih, marveč tudi v ostalih kranjskih športnih društvih in klubih.

Nič nenavadnega torej, če tovariš Novak meni, da je osnovno vprašanje, ki ga bo moral rešiti, prav problem ma-

terialnih pogojev za telesno kulturo.

»Denar — to je glavni problem vseh športnih in telesnokulturnih enot. Primeri nekaterih — celo najboljših (smučarski klub Enotnost) — športnih društev v Jugoslaviji kažejo, da terja ta problem kar najhitreje in najboljše rešitve. Seveda pričakujem, da bo kakšni bodo kasnejši rezultati na terenu, je že drugo vprašanje.

Vse kaže, da bi bili v današnjih razmerah najboljši izhod iz teh gmočnih težav, seveda tudi za delavski šport, telesno-

vzgojni skladi. Kje naj bi bili, je težko reči, toda po mojem mnenju bi bilo najbolje, da bi bili vsaj pri republiških organih ali pa — še bolje — pri okrajnih ljudskih odborih. Skladi v zveznem merilu verjetno ne bi bili najboljša rešitev, saj zvezni forumi ne morejo dovolj podrobno poznati neštetih problemov osnovnih telesnovzgojnih in športnih enot. Okrajni skladi bi nedvomno dosegli svoj namen in omogočili zares množično telesno vzgojo. Seveda tudi v delovnih kolektivih.

Tako meni tovariš Novak o temeljnem problemu telesne

vzgoje pri nas. Iz njegovih govorov je razbrati, da ne prikriva optimističnega razpoloženja pred kongresom.

»Sicer pa potujem na kongres zato, da bom presadil njegove sklepe in zaključke k nam, v Kranj, še posebno pa v občinski sindikalni svet, ki ga bom zastopal na kongresu. Za nas delegate, ki poznamo probleme telesne vzgoje še preveč dobro, namreč ne bo odločilnega pomena samo razprava, marveč tudi vse tisto, kar bo po kongresu storjenega v prid telesne vzgoje. Če bo takih razveseljivih in prepotrebniških sklepov čimveč, tedaj bo kongres — mimo splošnega vpliva na miselnost o vlogi in veljavi telesne kulture — povsem dosegel svoj namen.

To pa je bil tudi vzrok, da so jugoslovanske družbene organizacije sklicale ta doslej edinstveni zbor za telesno kulturo pri nas.

Nogometaši kranjske »Iskre«

FINALE SINDIKALNEGA MOŠTVENEGA PRVENSTVA V TENISU

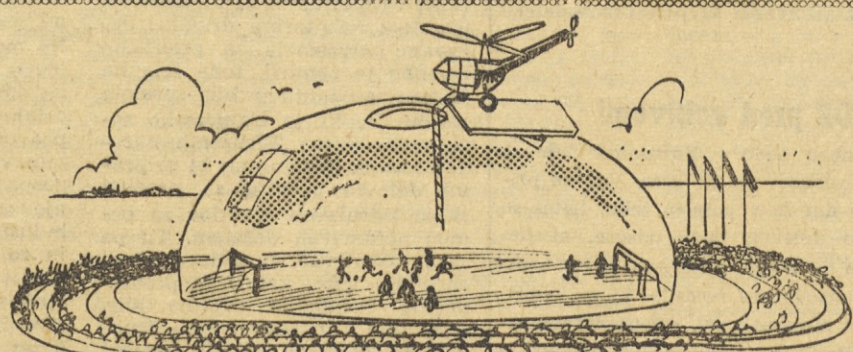
Mariborčani spet prvi

Ljubljana je bila v nedeljo prizorišče finala letošnjega sindikalnega moštvenega prvenstva Slovenije v tenisu. Pravico nastopa so imeli zmagovalne ekipe s konjskih tekmovalnih ekip. Mimo lanskega zmagovalca — ekipe Tovarne avtomobilov iz Maribora, so nastopili še kranjska Planika, ekipa kombinata »Boris Kidrič« iz Kidričevega in ljubljanski kovinarji. V finalu so se uvrstili Mariborčani in Ljubljancani. Prvi so premagali igralce iz Kidričevega 3:0, drugi pa Kranjčane 2:1.

V finalu je Ljubljana najprej povedla 1:0, ker je Skulj I. zmagal proti Rateju 6:1, 7:5. Z Vlasakovo zmago proti Pušenjaku 6:4, w.o. in uspehom v igri parov (6:1, 6:4), pa so Mariborčani nadoknadili izgubljenost in znova postali prvaki. Tretje mesto je osvojila Planika.

Najboljše ekipe so dobile nagrade, za katere so mimo Teniske zveze Slovenije prispevali še Drogerija, Kovinska industrija Ig, Tovarni olja Zagreb in Slovenska Bistrica ter Merima iz Kruševca.

Zamisel tega preprostega ekipnega tekmovanja teniskih igralcev je zares dobra. Vse tekme — do finala — se odvijajo po conah in so zaradi tega zelo poceni. V bodoče kaže to tekmovanje še bolj propagirati in vključiti vanj še več igralcev. Sicer pa že letos žetev ni bila slaba: razen iz krajev finalistov so bili udeleženci še z Jesenic, Postojne, Novega mesta, Radencev, Trbovelj in Kamnika.

Naš karikatrist si je takole zamislil rešitev fair-playa v nogometu

OHO-AHA

OHO, naprej pa res ne gre tako! Naša nogometna igra se z vsakim tednom vse bolj izgublja zvezo s športnimi prostori. Skorajda ne mine tekma, ne da bi se igralci, često pa tudi gledalci in funkcionarji, ne skušali pomiriti tudi v pretepanju. To seveda ne pomeni nikamor več. Če so znaši (ali vsaj poizkušajo!) v zvezni ligi z drastičnimi kaznimi zadržati to poplavo nešportnih pojavov, potem bi tudi v nižjerazrednih tekmovanjih morali ubrati isto pot. Bilanca je namreč porazna: pretep v Trbovljah, vroča kri v Kranju, nedisciplin na tekmi v Murski Soboti. In kar je najbolj zanimivo in žalostno: nogometaše posnemajo sedaj tudi že drugi športniki: za uverturo so na tekmi v Ljubljani pretepli sodnika — rokometarja mariborskega Branika.

AHA, če to ni smola. Brata Brezarja sta na prvenstveni nogometni tekmi Triglav : Branik storila kaj slabo uslugo svojemu kranjskemu klubu. Najprej je Brezar I. zastreljal enajstmetrovko, nato pa je bil še nediscipliniran in ga je sodnik izključil. Brezar II pa je nato postavil piklo na 1. Deset minut pred koncem je pri stanju 1:1 dosegel lastni in s tem pomagal Mariborčanom do dveh točk. To je bil Podobnik od Grafičarja že drugačen, pa čeprav so morali namiznoteniški igralci Odrada zaradi njega dan prej zapustiti prvenstvo prve zvezne lige v Subotici in in kar v dveh dneh odigrati vse tekme. Podobnik je moral v nedeljo namreč nastopiti v nogometnem dresu Grafičarja. Ni bilo zaman: Grafičar je zmagal proti Krimu 2:1. Podobnik pa je bil med najzaslužnejšimi za ta uspeh.

OHO, kako nas je zeblo. To je bil komentar vseh, ki so gledali ali igrali mednarodno košarkarsko tekmo Legia (Varšava) : Olympia. Je pač tako: ko se ni bilo dvorane GR, so važne košarkarske tekme igrali na prostem. Sedaj, ko je, pa jih igrajo prav tam.

Na belo-crnih poljih

Kaj je šah?

Šah je morje, iz katerega lahko mušica pije, slon pa lahko v tem morju zaplava. — Tako pravi o šahu stari indijski pregovor in bolj kot se tako učena razprava odgovarja na vprašanja: kaj je šah? Ta starodavna igra se je v stoletjih svojega razvoja navzela toliko človeškega, da izraža danes najrazličnejše oblike našega ustvarjanja: od drobnega razvedrila do umetnosti, od igranja za denar do analiziranja težkih pozicij do zdravega umskega športa trdnih značajev. Kratko povedano: šah je lahko vse tisto, kar je lahko tudi človek. Vato je odvisno od samih igralcev in seveda od celotnih družbenih odnosov, ali bo v celotni bilanci našega šahovskega udejstvovanja zmagalo tisto pozitivno in uvrstilo šah med družbeno koristne pridobitve civilizacije.

Šah se je razvil pred približno 2000 leti in Indiji in je takrat predstavljal v nekem smislu pomanjšano podobo vojne. Kakih 600 let pozneje je to že povsem razvita igra in nam o njej pričajo celo že književni spomeniki. Iz Indije se je šah razširil še drugam, v Evropo pa je prišel prek Perzije in arabskega sveta. Arabci so že imeli prvo strokovno šahovsko literaturo, razen tega pa so iz šaha napravili umsko igro z določnimi pravili, ko že odloča spretnost, ne pa slučaj. Evropa ga je potem v obdobju živahnih družbenih premikov v dobi renesanse dokončno oblikovala v še bolj živahno in dinamično igro, v naš šah. Seveda se je tudi pozneje spreminjal, toda samo se vsebinsko, pod vplivom časa in družbenega razvoja. Tako je n. pr. Steinitz, prvi svetovni prvak, v času velikih odkritij Darwin in Marxa zakonitosti v naradi oziroma druž-

bi, postavil pozicijske zakone v šahu. Velike socialne revolucije so prav tako odjeknile v šahu; prišle so do izraza v revoluciji šahovskega stila, v dialektiki boja na črno-belih poljih, v uvajanju sodobnih koncepcij in tako dalje.

Dejstvo, da se zgodovinski dogodki tako močno kažejo tudi v šahovski zgodovini, nas navaja na misel, da je šah močno kultivirana igra, polna izraznih možnosti človekove zavesti. Zato je šah tudi družbena vrednota, ki jo je treba čuvati, negovati in razvijati.

Šahovsko življenje je lahko praktično, čeprav ne dovolj precizno, razdelimo v tri skupine. V prvi, najbolj množični skupini je šah predvsem razvedrilo za delovnega človeka, vsaj toliko družbeno koristna igra, ker odvraca od kvartopirstva, pijančevanja in drugih napak, igralca pa vzpodbuja k razmišljanju in presojanju. Vse te šahiste ni treba in niti ni mogoče vključiti v organizirano šahovsko življenje. Vendar to še ne pomeni, da ni treba kdaj pa kdaj pogledati tudi k njim, jim svetovati, pomagati in morda izbrskati med njimi kak talent. V drugi stopnji je šah neke vrste duševni šport, v tretji, mojstrski in velemojstrski, pa že umetnost.

Za šahovsko organizacijo so pač najzanimivejši pripadniki druge skupine. Njihov odnos do šaha pa je zelo različen. Eni ljubijo samo šah, drugi klub in tretji svoj lasten uspeh. Nekaterim je samo do razvedrila in bi jih zato bilo treba uvrstiti v prvo skupino; vendar so toliko močni, da se lahko kljub pomanjkanju teorije spustijo v turnirske boje. Drugi so spet taki, da žele napredovati, pa so toliko ambiciozni, da se vidijo že

Novo kegljišče v Celju

Celjski kegljači v zadnjem času niso bili v zavidanja vrednem položaju. Vsa mestna kegljišča so že precej dotrajala in tako je bilo nujno misliti na izgradnjo novega. S skupno akcijo so se naposled lotili izgradnje. Novo štiristezno kegljišče bo v prostorih SGP Beton. To kegljišče bo eno najmodernejših v celjskem okraju. Pri gradnji sodelujejo — z mnogimi drugimi — tudi kegljači celjske veletrgovine »Kovintehna« z upanjem, da bodo dosegali še vidnejše uspehe v tej tako priljubljeni športni panogi.

Takih srečanj si želimo več

TOPS je gostil zagrebško MLADOST

Bilo je v nedeljo zjutraj, gosta megla, ki je segala prav do zemlje, se še ni povsem umaknila sončnim žarkom. Na avtobusni postaji pa se je na stavino ljudi gnetlo iz vozil. Vsi so hoteli v naravo. Nabrali si novih moči za vse nanje delo.

V množici ljudi je bilo opaziti tudi skupino moških, ki je z nestrpnostjo čakala prihoda avtobusa. To so bili predsednik, tajnik in telesnokulturni referent sindikalne podružnice TOPS. Pričakovali so goste knjiž. trg. podjetja Mladost iz Zagreba, ki so je povabili na športni dvoboj.

Zamuda je bila že tolikšna, da bi lahko padel v vodo ves — tako skrbno pripravljeni našri tekem. Toda — naposled so Zagrebčani prispeli in le malo kasneje sta si nogometni moštvi obeh kolektivov že stali nasproti na igrišču Krima. Gostje so sicer podlegli z 0:2, kljub temu pa so pokazali dobro igro.

V ostalih panogah je vsak kolektiv zabeležil po dve zmagi. Mladost je bila boljša v kegljanju (379:397) in namiznem tenisu (6:3), TOPS pa v streljanju (921:784) in šahu (3:51).

Po tekmovalno so skupno poslavili to srečanje, ki je zares minilo v prijateljskem vzdušju. Vsi so bili istih misli: takih srečanj si še želimo.

više, kot dejansko zaslužio. Tretji pa hočejo žal imeti take in take koristi od svojega šahovskega znanja. Na srečo v šahu vse to lepo ureja realnost doseženih rezultatov na nekem tekmovanju. V tem je tudi njegova največja moč.

(Iz uvoda k šah. priročniku)

Kombinirajmo!

Današnja »sreča« sta pobrana iz zakladnice jugoslovanskih šahistov. Prvega je »zakril« pred leti Fuderer (takrat še ni bil inženir) na državnem prvenstvu v partiji proti dr. Trifunoviću. V srednji igri je prišel v naslednjo dvorezno pozicijo:

STEV.: 21
BELI (FUDERER): Kd1, Dd2, Td1, Tf1, Lg5, Lg2, Sc3, Pa2, b3, c2, g4, h3 (12).
CRNI (TRIFUNOVIĆ): Kgs, Da5, Tbs, Tf8, Lb4, Ld7, Sc6, Pa7, c6, d5, g6, h7, (18).

Kakor vidite, napadatelja oha, beli na kraljevi, črni pa na damski strani. Kdo bo hitrejši? Fuderer ima samo eno pot za okrepitev svojega napada, zelo ostro pot, po kateri pride do prednosti dveh kmetov, kar mu zadošča. Ko jo je računai, mu je nasprotnik ponudil remi. To ga je samo utrdilo v prepričanju, da je črna pozicija taka, da je treba remi odkloniti in udariti. In je udaril. Kako je to storil? Drugi oreh je iz bogatega arhiva starega velemojstra Kosida, ki je v svoji šahovski karieri preomai tako rekoč ves svet. Tako si je na neki simulantki v Juž. Afriki ustvaril lete pozicijo.

STEV.: 22
BELI (KOSTIĆ): Kgl, Da1, Te1, Lb3, Lg5, Sd4, Pc6, f2, g2, h3, (10).
CRNI: Kgs, Dg8, Tf8, Le6, Lg7, Sd5, Pc7, d6, e4, f5, f7, (11).

Kmet manj ni važen, ko pa »delajo« vse bele figure in neukljivo groze črnemu kralju. Pot do konca je lepa kombinacija, v kateri Kostić pokaže, seveda začasno, da je vrednost figure samo relativna, saj ostane po prešetju materialno močnejši. Zdjaj pa vi na delo!

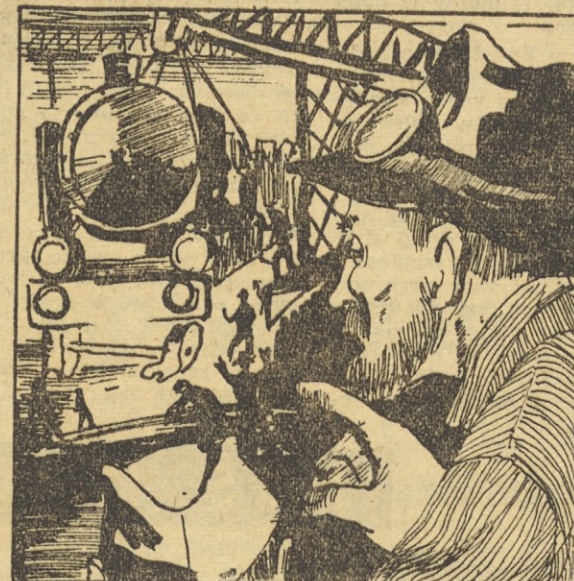
REŠITEV STEV.19
1. Dd7+! 2. Th3+. Kgs3, Sc7+. Kgs, f4+! Kgl (do sem je vse izsiljeno). 3. Th7! (ta tla poteza odloči, ker se zdaj mai neubranjivo).

REŠITEV STEV. 20
1. Sd4! (grozi Tg2+ z matom v dveh potezih) id.

SIN BRIGADE

PIŠE: TONE SELISKAR

RIŠE: MARJANCA JEMEC

247 Stari mojster, ki ga je sovražnik trpinčil v ječi, ga je peljal k veliki lokomotivi, ki je visela na ogromnem žerjavu in je imela veliko rano na boku.

»Jo poznaš? To je lokomotiva, ki jo je vaša brigada pohabla pri mostu! mu je dejal. »Do zdaj smo uničevali, zdaj bomo gradili. Si bil takrat zraven?«

248 »Mislim!« je dejal Martinček. »Saj mi je bilo hudo pokončati tako lep stroj, a kaj, ko je služil sovražniku!«

»Saj! A zdaj bo služil nam!« je vzkliknil mojster. »Kar brez skrbi, tovariš komisar, fanta bomo naučili vsega, kar je treba. In radi ga bomo imeli. Če je bil do zdaj sin brigade, bo od zdaj naprej sin naših delavnic!«

249 »Pa poskusiva, da vidim, kaj že znaš!« je dejal mojster.

Peljal ga je k nakovalu, pograbil kos razbitenega železa, za položil na nakovalo in dejal Martinčku:

»Udaril!«
Martinček je zavijtel težko kladivo, da so iskre kar letele na vse strani in da se je stari mojster od zadovoljstva smehljaj.

250 Težko je bilo slovo od ljubljenskega komisarja. Ko sta si pod veliko lokomotivo segla v roke, mu je komisar prisrčno dejal:

»In če boš kdaj v stiski in v dvomih, poglej, kaj nosiš na prsih!«

Martinček je zažarel od ponosa in krepko stisnil komisarju roko.

»Bodj brez skrbi, tovariš komisar, ne bom ti delal sramote!« je vzkliknil in visoko dvignil kladivo, to veličastno orožje miru in dela.

KONEC

DOGODKIV SVETU OD TEDNA DO TEDNA

Dobra znamenja

Ta teden so se začele umikati iz Jordana britanske čete, malo pred njimi pa so začeli zapuščati Libanon tudi ameriški vojaki. Prisotnost tujih čet oziroma sploh angloameriško vmešavanje v ta del sveta je bil nedvomno glavna ovira, da ni prišlo že prej do ureditve razmer. Posebno v Libanonu so skrajni reakcijski elementi — falangisti bivšega predsednika Šamuna — potem ko je predsedniške posle prevzel general Šehab, skušali deželo spet povrniti v nered in nemire, ker so se zanašali — če že ne na odkrito tujo pomoč — saj na kritje za hrbtno. Čeprav so izzvali vladno krizo, jim vendarle ni uspelo, da bi dosegli svoje cilje. Predsednik Šehab se je ravnal po programu, ki ga je razglasil pred 4 tedni, ko je prevzel predsedniške dolžnosti, namreč, da bo poskrbel za tako rešitev krize, kjer ne bo niti zmagovalcev niti premaganih. Odboril je kompromisno vladno in tako dosegel, da so po beirskih ulicah in po drugih mestih v Libanonu začeli podirati barike ter po petih mesecih »bojnega stanja« naposled doživeli normalne razmere. To dejstvo je toliko važnejše, ker je vlada ZDA pristala na umik svojih čet le s pogojem, da bo v Libanonu upostavljen red in mir. Odhod tujih vojakov bo nedvomno pripomogel k notranji stabilnosti v Libanonu in k pomiritvi v tem delu sveta. Ob tej perspektivi ni mogoče prezreti dosedanje pomirjalne vloge Združenih narodov, se posebej pa prizadevanj glavnega tajnika Daga Hammerskjolda. Blizni vzhod je po njihovi zaslugi tudi tokrat brez hujšega prelivanja krvi izšel iz zapletene krize.

ZDA pred volitvami

V novembru bodo v Združenih državah volili del poslancev za kongres. Volilne priprave so te dni že v polnem teku. Letos so republikanci doživeli hude udarce, ki jim pri volitvah ne bodo ravno napeljavali vodo na mlin. Gospodarska recesija, ki se je bila že približala nevni krizi, gangsterske organizacije v sindikatih, neprijetni primeri korupcije v državni upravi (afere Goldfine — Shermann Adams), »smola« pri raketnih poskusih, predvsem pa za večji del Američanov nerazumljiva zunanja politika, ki je privedla do ameriške intervencije v Libanonu in do ostre krize v formoski ožini, — vse to letos močno zmanjšuje perspektive za zmago republikancev. Pravijo, da se predsednik Eisenhower zaradi rahlega zdravja sploh ni nameraval vključiti v volilno kampanjo, a zdaj kaže, da republikanci nimajo drugega izhoda, kakor da spet igrajo na karto Ikove popularnosti. Podpredsednik Nixon je priznal, da po »nesrečnih naključjih« kaže na poraz, vendar pa bi po njegovem mnenju utegnili sodelovanje predsednika Eisenhowera naginiti tehtnico v korist republikancev.

Razdor v arabskem svetu

Sredi preteklega tedna je vlada Tunizije uradno prekinila diplomatske odnose z Združenim arabsko republiko. Med obema deželama je bilo sicer nekaj spornih vprašanj v glavnem glede splošnih političnih smernic in Arabski ligi, vendar pa opazovalci sodijo, da nasprotja niso bila tako huda, da bi lahko izzvala razdor. Sodijo namreč, da so v ozadiju tega spora predvsem druge zadeve — in niso redki tisti, ki s prstom kažejo na Francijo. Nepopustljivi alžirski osvobodilni boj, zlasti pa razglasitev alžirske vlade v izgnanstvu in pobuda njenega predsednika Ferhata Abasa za pogajanja so zadnje tedne ustvarile za Francijo vrsto novih problemov glede Alžirije. Ob njih ne bi bilo prav nič čudno, če bi se francoski vladni krogi poslužili tudi take poti, da bi obrnili veter na svojo stran. Vodilni krogi Arabske lige sicer izražajo upanje, da bodo razdor odstranili »v duhu prijateljskega sodelovanja« toda v današnjem položaju, ko je enotnost sprito nešteti težavi v arabskem svetu najbolj potrebna, lahko spor med Tunizijo in Združenim arabsko republiko zajame širše območje. Francoski opazovalci pišejo, da so prva znamenja že vidna na drugi konferenci sekretariata arabskega Magreba, ki se je sešla v maroškem glavnem mestu Rabatu. (Magreb — arabski zahod — je ime za morebitno severnoafriško arabsko federacijo.) Toda upoštevati je treba, da so taka poročila namenjena predvsem razpihovanju razdora in da so vodilni krogi tako v Arabski ligi kakor v Magrebu naklonjeni kar se da hitri ureditvi spora, čeprav potrjujejo, da tunizijski predsednik predvsem glede alžirskega vprašanja ne ravna v duhu arabskih kristil.

Nove struje v Atlantskem paktu

Predlog francoskega predsednika vlade de Gaullea za ustanovitev »superdirektorija« v Atlantskem paktu (sestavljata naj bi ga ZDA, Velika Britanija in Francija) je vzdignil precej prahu med članicami te zahodne blokove organizacije. Znano je, da se zlasti majhne in srednje države upirajo vsiljevanju volje s strani velikih držav v tem paktu in da je prav to vprašanje ena izmed najbolj bolečih točk Atlantske zveze. Razumljivo je torej, da je zamišljal »superdirektorij« do-
slej zavrnila večina članic.

Naposled vendarle SUNFED!

Posebni sklad Združenih narodov za pomoč zaostalim deželam bo začel kmalu delati

Vse kaže, da bo začel posebni sklad Združenih narodov za pomoč zaostalim deželam (SUNFED) delati že čez dobra dva meseca. Ekonomsko socialni svet je namreč osvojil predlog za začetek in okvirni program tega fonda in tako naposled uresničil eno izmed najpomembnejših zamisli, ki so se rodile v organizaciji Združenih narodov.

Pobuda za ustanovitev organa, ki naj bi prek Združenih narodov pomagal zaostalim deželam, je pred desetimi leti dal indijski delegat Rao. Tedaj sicer o tem niso posebej razpravljali, pobuda pa je vzbudila splošno pozornost in zanimanje pri vseh delegacijah, še posebej pa pri tistih, katerih države potrebujejo pomoč. Gospodarske razmere v svetu pa so čez čas pokazale toliko nasprotij in prepadov ter tolikšen odmev v mednarodnem življenju, da je bila pomoč zaostalim deželam kmalu ena izmed najvažnejših točk dnevnega reda v razpravah Združenih narodov. Jugoslovanska delegacija je zamil-
osvojila, ker se je povsem sklada-
la z načeli naše zunanje politi-
ke in sploh naših pogledov na
mednarodne probleme. Že na četr-
tem in petem zasedanju gene-
ralne skupščine se je Jugoslavija
hkrati z nekaterimi drugimi drža-
vami zavzemala za praktično
izvedbo te zamisli, toda šele na
šestem zasedanju je bila sprejeta
resolucija, ki je ekonomsko so-
cialnemu svetu Združenih nardo-
v zadala nalogo, naj bi pripravil
delovni predlog za posebni
sklad Združenih narodov za po-
moč nerazvitim deželam. Tu pa
se je zataknilo in zadeva se ni
razvijala tako, kakor je predvi-
devala resolucija. Velike sile,
predvsem Združene države Ame-
rike in Velika Britanija, namreč
niso bile naklonjene takemu raz-
deljevanju pomoči. Razlog je bil
kaj preprost: pomoč državam,
zlasti pa nerazvitim, je v blo-
kovski politiki orodje hladne
vojne, sredstvo, s katerim gos-
podarsko močne države skušajo
vsiljevati svojo voljo majhnim
in slabotnim ter nerazvitim de-
želam. Tako ravnanje pa seveda
močno povečuje nevarnost za
mir, ker neprenehoma ograža
neodvisnost posameznih držav in
jih veže na gospodarske in po-
litične kombinacije tistih sil, ki
pomoč dajejo.

Samo nekaj primerov iz dose-
danje prakse:
Statistike v Združenih narodih
povedo, da dve tretjini prebival-
stva na Zemlji še vedno strada-
ta, da nimata zadostne oblike ne
spodobnih bivališč, niti ne mož-
nosti za osnovno izobrazbo. Skratka, dve tretjini prebivalcev
našega planeta živita v skrajni
bedi, medtem ko na drugi strani
preostala tretjina razpolaga s
treimi četrtinami vseh prehran-
benih proizvodov, kar jih proiz-
vaja svet. In dalje, da na 15
najrevnejših dežel, ki po obsegu
zavzemajo polovico sveta, odpa-
de komaj ena desetina svetov-

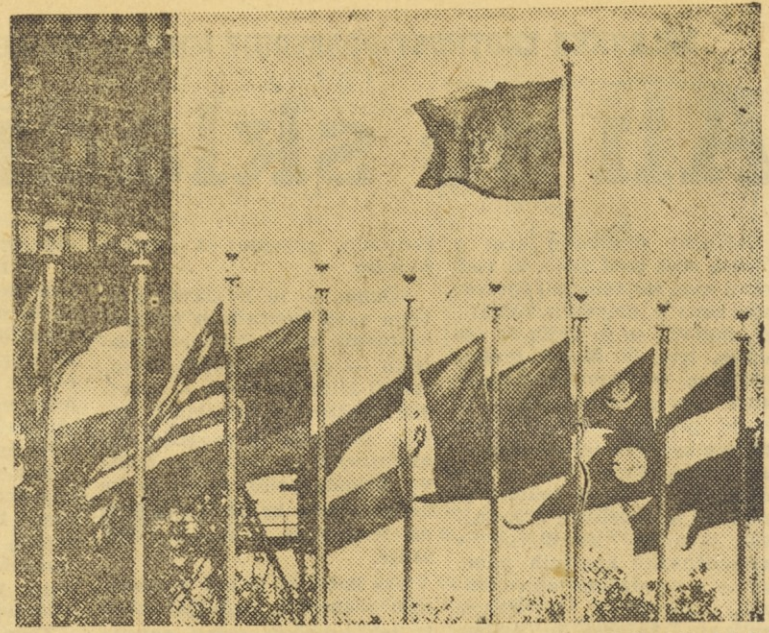
nega dohodka, medtem ko v 19
najbogatejših državah le-te ob-
segajo samo eno šestnajstino
prebivalcev zemlje — ostaja 70
odstotkov svetovnega dohodka.
Pomoč najbogatejših držav na-
šega časa, to je Združenih drž-
av Amerike, pa ni bila usmer-
jena tja, kamor bi normalno pri-
čakovali, namreč v najbolj za-
ostale v najbolj pomoči potrebne
dežele. Od 60 milijard dolarjev,
kolikor so ZDA dale za pomoč
inozemstvu, jih je bilo 45 mili-
jard potrošenih za vojaško po-
moč, za oboroževanje in podob-
no. Na sploh pa od te vsote niso
dobile nič tiste dežele, ki so od-
klanjale določene pogoje oziroma
koncesije, ki so spremljale to
»pomoč«. Tako je Zahodna Ev-
ropa dobila od Amerike večjo
gospodarsko pomoč kakor ves
svet. Sicer ni rečeno, da je bila
vsaka pomoč v povojnih letih
taka, da so jo spremljali določe-
ni pogoji. Samo primer naše drž-
ave — Jugoslavija je zahtevala
pomoč brez pogojev in jo je tudi
dobila — potrjuje, da se velike
sile kdaj pa kdaj niso povsem
držale lastnih načel, vendar pa
so bili to redki primeri, skoraj
izjeme, ki so potrjevale drugač-
no prakso.

O tem, da je treba pomagati
zaostalim deželam, so si že dolgo
na jasnem tudi bogate države.
Ne morda iz sentimentalnih raz-
logov ali zato, ker so neposred-
no odgovorne za revščino in za-
ostlost v posameznih deželah,
pač pa zato, ker jih k investici-
jam v tujih deželah silijo lastne
gospodarske težave. Pomanjka-
nje surovin za njihovo razvito
industrijo, hkrati pa prenasitost
in za tako obsežno proizvodnjo
premažen domači trg je večno
vprašanje, s katerim si gospodar-
stveni bogati industrijski de-
želci razbijajo glave. Ali bo to
nasprotje izbruhnilo v krizo, ali
ga bomo uspeli zadržati, to je
uganka, ki jo vsako leto skušajo
razvozlati v najbolj cvetoči ka-
pitalistični deželi, v Ameriki.
Lanska kriza z naraščajočo brez-
poselnostjo, s prepelnimi skladi-
šči kmetijskih in industrijskih
proizvodov, z armadami nepro-
danih avtomobilov, z nevarnim
padanjem cen na trgu surovin in
z nešteti drugimi znamenji iz-
redno nevarnega gospodarskega
položaja je bila dovolj zgovor-
en dokaz, kako je lahko tudi naj-
bolj reče jabolko v sredi črvi.
Skratka, gospodarstveniki so iz
sodobnih razmer v svetu že
zdavnaj spoznali, kako je med-
sebojna odvisnost svetovnega go-
spodarstva čedalje bolj očitna
in da tem bolj pretijo nevarno-
sti velikih kriz, čim bolj se večja
prepad med razvitimi in zaostalimi
deželami.

Domača akumulacija nerazvitih
držav je namreč nezadostna
in zato so te dežele prisiljene
omejevati svoj uvoz in izvoz ter
svojo vključitev v svetovno go-
spodarstvo. To pa ima seveda
spet odsev v ekonomski gos-
podarski krepkih držav. Kakor je
že pred leti dejal tov. Kardelj,

»je v socialni, ekonomski in
politični pogojih današnjega
sveta pospeševanje gospodarske-
ga razvoja nerazvitih dežel prek
mednarodnih skladov tudi za
razvite države edini možni izhod
iz njihovih notranjih ekonom-
skih protislovij in težav.«

Sklad Združenih narodov za
pomoč nerazvitim deželam je za-
zdaj še skromen. Računajo, da
bo razpolagal s 100 milijoni do-
larjev. To pa niti zdaleč ne bo
krilo najnujnejših potreb in tudi
velike sile se v današnjih pogo-
jih verjetno ne bodo odrekale sta-
rega načina pomoči, ki vsebuje
take ali drugačne koncesije. Vse-
kakor pa je prvi korak napravi-
ljen in od nadaljnjega razvoja
odnosov v svetu je odvisno, če
se mu bodo pridružile še nove,
pomembne stopinje.

Pred palačo Združenih narodov v New Yorku se že polnih trinajst let
vijejo zastave držav članic te mednarodne organizacije

OB 24. OKTOBRU, DNEVU ZN

TRINAJST LET OZN

Trinajst let pomeni v zgo-
dovini človeštva kratek, komaj ka-
ko sekundo dolg utrinek. Za nas
pa, ki živimo zdaj, je trinajst let
morda že petina našega življenj-
ske poti. S tega stališča tudi oce-
njujemo življenje najvažnejše
mednarodne organizacije dana-
njega sveta — Združenih nardo-
v.

Organizacija Združenih nardo-
v se je rodila iz pepela pre-
tekle vojne. Nastala je iz vroče
želje človeštva, da svet nikdar
več ne bi začel v vihar, ki je
tedaj uničilo 40 milijonov živ-
ljenj, nadaljnjih 40 milijonov
ljudi pohabila ter porušila me-
sta, pokrajine in dežele. Usta-
novna listina ZN je bila samo
potrdilo te želje: Združeni nardo-
vi naj bi po njej imeli nalogo
ohraniti in graditi mir, razvijati
vsestransko sodelovanje med
vsemi državami in narodi po na-
čelih enakopravnosti in spošto-
vanja politične in gospodarske
neodvisnosti.

In po trinajstih letih, kakšna
je bilanca dela te najvažnejše
mednarodne organizacije? Želje
človeštva se niso izpolnile, kajti
nerešena nasprotja iz preteklega
razdobja so potisnila svet v no-
vo vojno, ki so ji nadeli ime
»hladna«, a je vsak hip grozila
in še grozi, da se bo spremenila
v katastrofo, obsežnejšo in bolj
uničevalno po zaslugi tehničnega
in znanstvenega napredka, kakor
pa je bila zadnja. Hladna vojna,
blokovska politika, boj za pre-
stič, tekmovalstvo v oborožitvi,
boj za interesna področja — to
so značilnosti preteklih let v
mednarodnem življenju in po-
vsem razumljivo — tudi med vr-
stami članic Združenih narodov.

V tem razdobju orožje skoraj
nikoli ni prenehalo rožljati, še
več, tekla je kri zdaj v tem zdaj
v drugem spopadu. Palestina,
Kašmir, Koreja, Suez, Alžirija —
to so imena, povezana z vojnimi
pohodi, z mrtvici in ruševinami.
Vendar — vojna v večjem ob-
segu še ni razplamtel. Združeni
narodi so bili neprenehoma na
delu in preprečevali najhujše. Z
govorniških odrov se je nešteto-
krat razlegla odločna in zahtev-
na beseda po miru ter obsojala
napadalce in izzivalce. Samo
spominimo se na zadnji dve kri-
zi, ki jih je preživel svet: napad
na Suez in nedavna britansko-

ameriška intervencija na Bli-
žnjem vzhodu. Obakrat je prav
zasluga Združenih narodov, da
so se stvari začele urejati mir-
no s pogajani in popuščanjem.
Tako je v teh, pa tudi v vseh
drugih primerih organizacija ZN
praktično dokazala ne samo
upravičenost obstoja, marveč se
je izkazala kot odločilen činitelj
za ohranitev miru v svetu.

A ne samo to. V vseh teh letih
se je razvila in pobudila gos-
podarskega sodelovanja in pomoči
v najrazličnejših oblikah — teh-
nična pomoč, zdravstvena služ-
ba, kulturno prosvetno delo, iz-
koriščanje atoma v gospodarstvu
in drugje — itd. Delo na teh po-
ljih pa ni le dajalo praktičnih
uspehov na vsakem področju po-
sebej, marveč je krepilo zavest
sodelovanja med narodi in spo-
bujalo k podobnim metodam tu-
di v političnem življenju. Skrat-
ka kljub zamračenim in nepri-
jaznim mednarodnim obzorjem
so bili Združeni narodi vedno
košček jasnine, kamor je obra-
čalo oči vse človeštvo — in sko-
raj nikoli ne zamaž!

Zal so predvsem nasprotja med
velikimi silami, nezaupanje in
sebičnost premnogokrat sproti
podirale in preprečevale to, kar
si je želelo zgraditi človeštvo
prek organizacije Združenih na-
rodov. Tudi letos, prav ob tej
važni obletnici ponovna zaostri-
te in razmah hladne vojne za-
struplja ozračje v dvoranah pa-
lače ZN v New Yorku, a to toliko
bolj sili v ospredje eno izmed
najvažnejših vprašanj v medna-
rodnih odnosih — problem razo-
rožitve.

Združeni narodi obravnavajo
razorožitev od svojega rojstva
dalje. Ne moremo reči, da bi bili
v tem vprašanju dosegli kaj po-
sebnega in v vrstah te mednarod-
ne organizacije ni bilo delega-
cije, ki si ne bi želela in se tudi
ne bi potovala za to, da bi
končno začeli reševati ta pro-
blem. Z uporabo atomske ener-
gije in drugih podobnih znan-
stvenih izsledkov v vojaške, se
pravi v uničevalne namene, je
razorožitev postala nujna in ne-
odložljiva, če nečemo, da bi stra-
hotne posledice poskusov in v
skrajnem primeru nove vojne
spravili človeštvo prej ali slej
do samomora. Zato ni naključje,
da so se Združeni narodi, med-

narodna organizacija, pi si je za-
dala nalogo ohranjevati mir, ob
obletnici lotiti razorožitvenega
vprašanja kot prve obveznosti.
Te dni se bje okrog nje besedna
bitka, kajti 31. oktober, dan, ki
so si ga »atomske« države iz-
brale za začetek pogajanj, je
pred durmi. Vse sile, ki jim je
pri srcu mir, skušajo prav v tej
mednarodni organizaciji ustvariti
kar najboljše pogoje, da bi se
pogajanja dobro začela in še do-
lje končala.

Naša delegacija je zadnje dni
v palači Združenih narodov odi-
grala spodbudno vlogo ter pred-
lagala važne ukrepe, ki naj bi
koristili tako Združenim nardo-
dom pri delu za razorožitev ka-
kor tudi zboljšali ozračje tik
pred začetkom ženevskih razgo-
vorov. Med drugim se je po-
novno zavzela za takojšnjo usta-
vitev jedrskih eksplozij in pri-
poročila vrsto akcij, ki naj bi
omogočile začetek razorožitvene-
ga dela in zagotovile napredek
v sporazumevanju.

V vseh povojnih letih smo bili
nešteto krat priča, kako je mar-
šikatero mednarodno vprašanje
več let dozorevalo in čez najraz-
ličnejše preobrate, zapreke in
zavore končno le prišlo do ra-
zumne rešitve. Tako gre tudi ra-
zorožitveni problem svojo pot in
jo bo nedvomno tudi uspešno
končal. Kajti druge izbire danes
ni — živeti se pravi ohraniti mir
in si po načelih sožitja prizade-
vati za sodelovanje, ter morebit-
ne napore reševati z razgovori.
Za tako življenje pa orožje ni
potrebno; vendar s tem še ni re-
čeno, da bo že jutri prišlo do
rešitve razorožitvenega proble-
ma. Pota mednarodnega življenja
bodo vijugasta in posuta s ska-
mi vse dotle, dokler bodo ve-
like sile utrajale pri blokovski
politiki in s hladno vojno pre-
prečevale uresničitev ciljev, ki
so zapisane v ustanovni listini
ZN. Toda — čedalje večji pritisk
javnega mnenja in uspešna pri-
zadevanja malih in srednjih drž-
av, zlasti pa tistih, ki niso na-
vezane na ta ali drugi blok,
ubujajo upanje, da se bodo ta
pota zavrnila in polagoma pri-
vedla do takih odnosov v svetu,
ki ne bodo več ustvarjali more-
čnega nevihtnega ozračja more-
bitne vojne.

NAŠ KOMENTAR

Vprašanje nasledstva pred kratkim umr-
lega papeža Pija XII. privlači pozornost
vse italijanske javnosti in širokih politič-
nih in cerkvenih krogov na zahodu. Vo-
litve se bodo začele 25. t. m. in bodo ve-
jetno trajale nekaj dni. Za to visoko mesto
je namreč med 52 kardinali, kolikor jih je
danes zbranih v Rimu, več konkurentov. V
tem seveda ni nič posebnega, volitve se
vedno nekoliko zavlečejo. Ne prinašajo pa
več takih presenečenj kot n. pr. v srednjem
veku, ko so se za izvolitev nekega papeža
kardinali pripravili čeli dve leti ter so jih
Rimljani končno zazidali v njihove celice
da bi jih prisilili na odločitev. V vsakem
primeru bo imela rimskokatoliška cerkev
konec oktobra vrhovnega poglavarja. Jasno
je tudi, da bo novi papež Italijan. Najprej
zato, ker v Vatikanu in v Italiji nečje, da
bi dala papeža katera izmed velikih zapad-
nih sil. Tedaj bi bilo namreč skoraj neogib-
no, da bi tak papež deloval predvsem v ko-
rist svoje lastne dežele. Izključno je tudi,
da bi postal papež kateri od kardinalov iz
manjših dežel: le kdo bi glasoval zanj!

Papež bo Italijan tudi zato, ker je to
že tradicija in ker bi se Italijani težko spopri-
jaznili z dejstvom, da sedi na Petrovem pre-
stolu neitalijanska osebnost. So sicer opa-
zovalci, ki menijo, da bi mogel postati pa-
pež kardinal Agadžanjan, ki je po rodu Ar-
menec. Izključno to seveda ni. Toda Aga-
džanjan živi v Rimu že od otroških let in
govori italijansko z izrazitim naglasom ro-
jenega Rimljana.

Papeštvo je v minulosti prineslo Italiji
več škode kot koristi. Sloviti diplomat in
pisatelj Machiavelli je napisal pred pri-
bližno 400 leti, da so »nasprotja med intere-
si papeške oblasti in italijanskega naroda več
kot 1.000 let preprečevala italijansko zdru-
žitev«. To je povsem res. Papeštvo je ho-
telo spremeniti Italijo v svojo posest in tako
ustvariti osnovo za uresničenje načrtov o
svetovni državi pod geslom: »Ena čreda in
en pastir«. V tem prizadevanju je bilo si-
cer dovolj močno, da je preprečevalo zdru-
žitev Italije pod vodstvom kakšne druge

sile, ni pa bilo sposobno, da bi Italijo
združilo samo. Vsi taki poskusi so žalostno
propadli. Ko se je končilo in šele 1870. leta
Italija vendarle združila v enotno državo,
je to lahko storila samo v sporu z Vatika-
nom ter je morala z orožjem v roki uničiti
njegovo posvetno moč, njegovo državo. Pa-
pež je odgovoril z izobčenjem kralja in nje-
govih naslednikov in se priključil »vati-
kanskega jetnika«. Spor so poravnali šele
1929. leta z Lateranskim sporazumom med
Mussolinijem in Pijem XI. Kljub temu pa

je italijanska država takoj po utrditvi last-
ne oblasti skušala izkoristiti Vatikan za
svoje cilje in je v tem pogledu tudi precej
dosegla. Papeži so bili pač Italijani in so
podpirali če že ne vedno vladno politiko,
pa vsaj prizadevanja določeni krogov ita-
ljanske buržoazije.

Kako je buržoazija gledala na Vatikan,
je dobro razvidno iz besed, ki jih je pred
60 leti izrekel eden izmed predsednikov ita-
lijanske vlade med I. svetovno vojno baron
Sidney Sonnino: »Na cerkev gledam kot na
največjo italijansko ustanovo, na glavnega
posredovalca za širjenje italijanstva po
vsem svetu. Vladajoča cerkevna hierarhija
je v glavnem italijanska. Mi Italijani ne bi
mogli nikdar trpeti tujca za papeža, niti
tjue hierarhije v naši deželi, in zato želimo,
da ostane Vatikan italijanski.«

Naslednika umrlega Pija XII. — prince
Evgenija Pacellija — bodo izbrali med 18
italijanskih kardinali. Zahodno in seveda
predvsem italijanske časopise sedaj užiba
na dolgo in na široko, koga bodo izbrali
in opisuje zapleteni ceremonial papeških
volitev. Glavno zanimanje resnejših opo-
zovalcev pa je obrnjeno drugam: na oceno
dela pravkar umrlega papeža in pa na spore.
Ki imajo v vatikanski, italijanski in d n-
cerkveni ter politični krogi okrog bodoče
vatikanske politike.

Boj okoli nasledstva v Vatikanu

pot najrazličnejšim zlorabam in škandalom.
Obtožujejo ga tudi, da je važna mesta v
vatikanski upravi dajal svojim sorodnikom,
ki pa so skrbeli predvsem za lastne koristi.
Drugi očita, da je bil Pij XII. predvsem
»političen« papež in vse preveč na liniji
blokovske, ideološke razdelitve sveta, da je
dovolil preveč neposredno in pogosto kar
brezobzirno vmešavanje vatikanskih orga-
nov v italijanske politične zadeve, kar je
prizadevalo demokratijski vladi veliko
politično škodo.

Danes se torej oglašajo struje, ki to »po-
litičizacijo« papeštva obsojajo in postavljajo
vprašanje, ki ga ponavljajo vse italijanske
časopise: »Kakšen naj bo novi papež? Ali
naj bo tek, da bo skrbel predvsem za ver-
ske zadeve, ali pa naj bo »političen« in sek-
taški, kot je bil Pij XII? Kot kaže, so kar-
dinali v tem pogledu razdeljeni in zato ni
izključeno, da se bodo končno sporazumeli
za kakšno bolj nevtrarno osebnost. Zato se
govori, da bodo morda izvolili nekakšnega
»prehodnega« papeža z nalogo, naj uredi
zmežo v Vatikanu in da usmeri splošno de-
javnost Vatikanu na zmernejše potjo.

To so seveda le ugibanja in prav neke-
nega jamstva ni, da se bo tako tudi zgodilo,
da smo zares pred večjim ali manjšim po-
bratom v vatikanski politiki. Nobenega
dvoma pa ni, da bodo te kritike in zahteve
imele določen vpliv tako na volitve, kot na
papeževo poznejše delovanje.

Zelo značilno je namreč, da se pri oce-
njevanju 19 let trajajočega dejavnosti Pija
XII. in pri izbiranju njegovega naslednika
pojavi, seveda v manjšem okviru, prav
tista velika vprašanja, ki danes vznemirja-
jo ves svet, da nastajajo isti spori, kot jih
srečujemo vsespod, ko branilci atomskega
oboroževanja, hladne vojne, nekolonializma
in nekakšnega križarskega razpoloženja
proti naprednim idejam v svetu z vsemi
mogočimi sredstvi ovirajo uresničenje načel
o sožitju, medsebojni pomoči, o pravici vsa-
kega naroda, da uredi svoje notranje zade-
ve tako kot najbolj ustreza njegovim živ-
ljenjskim potrebam. Pij XII. je bil na liniji
tega križarstva, bil je glasnik skrajnežev in
se za dejansko pomiritev v svetu ni bil
resno zavzel, čeprav je tu pa tam govoril
o miru. Veliki francoski katoliški pisatelj
François Mauriac je ob njegovi smrti zapi-
sal grenak učeek: »Priznam, da sem v do-
ločenih trenutkih pričakoval in upal, da bo
Pij XII. spregovoril in povedal tisto — če-
sar prav gotovo ni mogel povedati. Z dru-
gimi besedami se glasi očitek takele: »Papež
bi bil v številnih težkih trenutkih moral
spregovoriti in podpreti ljudska prizadeva-
nja po miru in pravici, toda tega ni
mogel storiti, bil je preveč povezan s tistimi
krogi, ki so dokazovali in dokazujejo, da je
taka politika nemogoča in da za vsake sile
ni drugega izhoda kot boj za svetovno go-
spodstvo.«

Razume se, da je v zmoti, kdorkoli ra-
čuna kljub vsemu temu na kakšno korenito
spremembo v vatikanski politiki. Dejstvo
pa je, da smo v tem medvladju slišali ostre
obsbide in ocene, ki jih bo novi cerkveni
pogovar bočeš — nočeš moral upoštevati.
S. V.